

Pomurska poslovna turistična skupnost

Veliko je problemov, ki so tesno povezani z uspehom turizma v Pomurju in se tičejo tako Radgončanov, Lendavčanov, kakor tudi Ljutomerčanov in Sobočanov. Takoj v ospredju je slaba cestna mreža, eno najslabših telefonskih omrežij, odnos občanov do turistov, prijaznost gostinstvo-turističnih delavcev, čistoča, nesodelovanje nekaterih lovskih družin, skrb za dobre gostinske delavce in mnogo je še tega, kar bi lahko rešili le s skupnimi močmi.

Ti problemi spremljajo turistične delavce v vseh pomurskih občinah, prav tako pa ni celostne turistične ponudbe Pomurja. Radenska je že prvi strokovnjak za propagiranje svoje turistične ponudbe doma in na tujem, vendar ponudba Radenske ni tudi ponudba Pomurja. Ali je res potrebna Pomurska poslovna turistična skupnost, ki bi usklajevala gostinstvo-turistično dejavnost?

NASLOV

Po napredku še potrebni premiki

Med pripadniki madžarske narodnosti v lendavski in soboški občini ter v narodnostnih ustanovah in komisijah poteka v zadnjem času dokaj živahna aktivnost, namenjena predvsem razpravi o poročilu skupščine SRS o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji v minulem srednjoročnem obdobju.

Dosedanje ugotovitve, stališča in pripombe so preteklo sredo (v Lendavi) strnili na seji komisije za narodnostna vprašanja in obmejne stike pri Pomurskem metodološkem svetu socialistične zveze.

Ocenili so, da daje omenjeno poročilo sicer celovit pregled doseženega stanja v narodnostni politiki, vendar je na nekaterih mestih pre malo problemsko opredeljeno in preveč optimistično. Tako je resda napredek v vzgoji in izobraževanju velik (dvojezični vrtci, dvojezične osnovne šole, dvojezična srednja šola v Lendavi), potreben pa je nadaljnji premik pri usposabljanju dvojezičnih kadrov. Tako naj bi na pedagoški akademiji in srednji vzgojiteljski šoli v Mariboru za tiste študente oziroma učence, ki se bodo zaposlili na dvojezičnih šolah ali v otroških vrtcih na dvojezičnem območju, uvedli madžarski jezik kot obvezen predmet. Lektorat, ki ni obvezen, namreč ne daje zadovoljivih rezultatov. Prav tako naj bi uvedli nov predmet, in sicer metodiko dvojezičnega vzgojno-izobraževalnega dela. Kljub okrepitvi politični dejavnosti ni dovolj tudi pouk madžarsčine na srednjih šolah v Pomurju zunanjo narodnostno mešanega območja. Zato je treba načrtovati ustreznejšo kadrovsko in štipendijsko politiko ter poskrbeti za boljše normativne in organizacijske oblike pouka madžarskega jezika.

Za kulturno dejavnost pripadnikov narodnosti je potrebno zagotoviti sredstva za dokončanje oziroma zgraditev kulturnih domov v Dobrovniku, Motvarjevcih in Lendavi, prav tako pa tudi denar za vzdrževanje kulturnih objektov, kakor tudi za založniško dejavnost pripadnikov narodnosti.

Tudi edinemu osrednjemu časopisu madžarske narodnosti Népszajg je potrebno z ustreznim načinom financiranja zagotoviti možnost obstoja in razvoja, radijski program v madžarskem jeziku pa je treba razširiti ter zagotoviti tehnično posodobitev in posebno frekvenco, kar je naloga RTV Ljubljana. Oddaja Mostovi-Hidak pa naj bo tedenska ob ponedeljkih zvečer na 1. in na 2. programu TV Ljubljana. Prav tako bo potrebno pretvoriti pri Lakošu za madžarski televizijski program tehnično izpopolniti in zagotoviti, da bo sprejem možen na celotnem narodnostno mešanem območju v Pomurju.

Veliko več kot doslej bo potrebno storiti tudi pri uveljavljanju dvojezičnega poslovanja organizacij združenega dela in za gospodarski razvoj manj razvitih obmejnih območij. V stikih z matičnim narodom pa mora biti vloga narodnosti kot subjekti povezovanja bolj izražena, kot je bilo to doslej.

J. G.

Pomembni le kilovati?

Soočenje zagovornikov gradnje hidroelektrarn na reki Muri za vsako ceno in vseh tistih, ki si ob tem prizadevajo za neokrnjeno pokrajino z vsemi značilnostmi tukajšnjega življa in ohranitvijo kakovosti življenja, je bilo pomembno predvsem zaradi dvojege.

Prvič je pokazalo, da se v glavah elektrogospodarstvenikov ni nič kaj spremenilo. Ti še vedno zgolj seštevajo električne kilovate po najbolj enostavnih matematičnih formulah in gradijo razvojne potrebe po tem viru energije na osnovi »zacementiranih« potreb nadaljnjega družbenega razvoja. Zares družbenega? Če v tem okviru vidijo le razvoj industrije — ne pa tudi osnovnih sestavin družbe kot celote — potem da. Ob znanem dejstvu, da je energija iz hidroelektrarn najcenejša, so jim zaenkrat druge — za pokrajino lahko tudi usodne posledice — zanemarljive. Naj Pomurje plačuje davek na račun nadaljnjega razvoja dveh ali treh industrijskih velikanih?

Drugič in pomembneje: reka Mura je razgibala in osvestila Pomurce. Iz revolta se je rodilo gibanje. Mladi intelektualci so opozorili pomurskega delavca, kmeta, srednješolca in navsezadnje tudi politike v pokrajini. Temu gibanju so pomemben sopotnik s podatki oboroženi predstavniki najvidnejših slovenskih znanstvenih ustanov in vsi, ki jim ni vseeno, kako bomo živeli in preživel v prihodnje. Z dokazi so proti novim kilovatom za vsako ceno, in kar bi bilo najbolj sprejemljivo — konsenza. Gotovo bo svojevrstna praktična dopolnitev sedanjih razprav ob kritični analizi političnega sistema. Na veliki preizkušnji bo pa njegov pomemben in sestavni del — usklajevanje mnogoterosti interesov.

Vlado Paveo

JIH BO ŠE VEČ?

Skoraj tri ure so na ponedeljkovi seji predsedstva občinske konference SZDL Gornja Radgona razpravljali o predlaganih možnih kandidatih za najodgovornejše delegatske dolžnosti v občini. Predlog je pripravil koordinacijski svet za kadrovska vprašanja pri frontni organizaciji.

Znova se je potrdilo, da se brez doslednega poznavanja in upoštevanja temeljnih kriterijev kadrovske politike ni mogoče dobro in lahko odločiti, teh pa delegati predsedstva niso imeli. Doslej so namreč svoje ožje predloge možnih kandidatov posredovali le iz šestih krajevnih konferenc SZDL, med tem ko je združeno delo — tudi po krivdi sindikata — skoraj v celoti odpovedalo. Zato pričakovanje, da bodo nekaj novih imen dodale še temeljne kandidacijske konference, ni odveč. V občini Gornja Radgona so se namreč odločili za odprte liste, čeprav bodo te neposredno do volitev skrajšane na po enega kandidata.

Na temeljnih kandidacijskih konferencah bodo razpravljali o teh kandidatih: za možnega predsednika skupščine občine o Janku Slaviču in Petru Fridau, o Francu Straku kot možnem predsedniku občinskega izvršnega sveta, možna kandidata za podpredsednika skupščine občine sta Vinko Rous in Milan Nekrep starejši, za predsednika družbenopolitičnega zbora Dušan Zagorc, zbora združenega dela Tomaž Peternej in zbora krajevnih skupnosti Jože Ivacič.

Za predsednike skupščin pa so kot možni kandidati predlagani: Štefan Zelodec za zdravstveno, Melita Bakračević za izobraževalno, Boža Babošek za otroško varstvo, dr. Slavko Kramarič za socialno skrbstvo, Mira Marko za kulturo, Tone Žnidarič za telesno kulturo, Ivan Zabavnik za raziskovalno in Bojan Brunec za občinsko skupnost za zaposlovanje; v materialnih ssih pa za stanovanjsko Danica Sečko, komunalno Tomo Pošič in cestno skupnost Anton Kampuš.

V. Paveo

Leto XXXVIII
Št. 3
Murska Sobota
23. JANUAR
1986
CENA 80 DIN

OBČANI LENDAVSKE OBČINE V NEDELJO NA REFERENDUMU

74,20 odstotka za solidarnost

NAJVIŠJI ODSOTOK ZA V KOBILJU: 91,7 — REFERENDUM NI USPEL V PETIŠOVCIH — VISOKA UDELEŽBA NA GLASOVANJU: 91,19 ODSOTOKA

Delovni ljudje in občani občine Lendava so minulo nedeljo znova dokazali, da jim ni vseeno, kakšen bo njihov napredek, saj

sovalcev, 406 glasovnic pa je bilo neveljavnih. Visok odstotek za solidarnost je presenetil največje optimiste. Seveda pa dobri rezul-

va, prav tako pa za volilne komisije in najbrž še za koga, utegnemo biti zanimivi odstotki za uvedbo samoprispevka, ki so rezultat glasovanja na posameznih voliščih. Pojasnimo naj, da so neuradni oziroma novinarsko prirejani (vrstni red): Kobilje 91,7; Srednja Bistrica 89,7; Kot 85,6; Črenšovci 85,3; Dobrovnik 85,0; Hotiza 84,6; Odranci 83,9; Odranci II 83,1; Turnišče 82,9; Gornja Bistrica 82,5; Žižki 82,1; Trnja 81,2; Lendavske Gorice 80,9; Renkovci 79,1; Radmožanci 78,1; Kamovci 77,9; Nedelica 76,2; Strehovci 76,2; Velika Polana 75,6; Dolnja Bistrica 74,1; Žitkovci 74,0; Dolgovaške Gorice 72,9; Centiba 71,8; Dolga vas 71,6; Lendava (OŠ D. Lugačič) 71,5; Lendava (sr. šola) 71,10; Pince 70,8; Gomilice 68,9; Pince Marof—Benica 68,9; Lendava (OŠ J. Kramar) 68,0; Trimlini 67; Gaberje 64,8; Gornji Lakoš 63,7; Mala Polana 63,5; Kapca 63,2; Mostje-Banuta 61,5; Petišovci (kolonija) 59,8; Dolnji Lakoš 59,1; Genterovci 53,7; Brezovica 53,2; Dolina 52,6 in Petišovci (vas) 39,2 odstotka.

Referendum je torej uspel (glasovi nad 50 odstotkov) na 41 glasovališčih, razen v Petišovcih, kjer očitno niso za solidarnost, čeprav so v preteklosti na račun nje že veliko pridobili, čeprav posredno: otroci obiskujejo naj sodobnejšo šolo v Lendavi, imajo otroški vrtec... Tudi sedanji referendumski program jim prinaša posodobitev, saj bo telefonski kabej od pošte proti Pincam omogočil gradnjo telefonskega omrežja proti Ina-Nafti in dalje tudi proti Petišovcem.

Š. SOBOČAN

V pripravo nedeljskega referenduma v občini Lendava so se vključili tudi najmlajši, predvsem v tistih krajevnih skupnostih, kjer načrtujejo tudi gradnjo vrtcev. Ena takšnih je tudi Črenšovci. Glasovališče so vzorno okrasili, referendumski dan pa popestrili z neposrednim prenosom radijskega sporeda. Pogled na razstavo otroških risb je moral prepričati vsakogar, saj je kar 85,3 odstotka glasovalcev izreklo svoj da za vrtec in prizidek k osnovni šoli.

Tekst in foto: D. L.

so se množično udeležili glasovanja o uvedbi občinskega samoprispevka od 1. marca 1986. do 28. februarja 1991. leta. Od skupnega števila 19760 vpisanih volilcev se je glasovanje udeležilo 18019 glasovalcev oziroma 91,19 odstotka. Za uvedbo samoprispevka je glasovalo 13821 volilcev, kar je 74,20 odstotka. Proti samoprispevku je bilo 3792 gla-

tati niso naključje, ampak so posledica zanimivih referendumskih programov za naložbe v šolstvo, otroško varstvo, prav tako pa tudi za gradnjo osnovnega telefonskega omrežja, ki bo omogočilo nove telefonske priključke. V tem srednjoročnem obdobju bo v lendavski občini najmanj tisoč novih naročnikov. Za glasovalce iz občine Lenda-

V MURI SO V LETU 1985 USPEŠNO POSLOVALI

Še naprej usmeritev v izvoz

Za nami je težko gospodarsko leto. Z zaostrenimi pogoji gospodarjenja so se srečevali tako rekoč v sleherni organizaciji združenega dela, vendar so težave premagovali eni bolj drugi manj uspešno. Leto, ki je minilo, je bilo eno najtežjih v zadnjem času, pravijo tudi v delovni organizaciji Mura v Murski Soboti, vendar so pričakovali, da bo tako, in so se na to tudi dobro pripravili. Poleg težav doma so v Muri čutili tudi težave na zunanjih tržiščih, saj se razvite države vse bolj zapirajo z raznimi uvoznimi omejitvami, pa tudi konkurenca je na teh tržiščih vedno večja. Razmere na domačem tržišču pa so bile še manj ugodne, zato so skrbi za izvoz namenili še toliko več pozornosti, med letom pa so celo od 5 do 10 odstotkov svojih zmogljivosti dodatno usmerili v izvoz. Posledica takšne usmeritve so seveda dokaj kakovostni proizvodni uspehi, saj v Muri ob koncu leta niso imeli skoraj nobenih zalog, oziroma so bile te celo bistveno manjše kot v prejšnjih letih.

Po prvih ocenah so v letu 1985 v Muri ustvarili od 18 do 19 milijard dinarjev celotnega prihodka, dohodek je znašal nekaj čez 9 milijard dinarjev, primerljivi dohodek pa je v primerjavi z letom

prej večji od 80 do 90 odstotkov. Vrednost celotnega izvoza je znašala 25 milijonov dolarjev, kar pomeni 8-odstotno fizično rast, več kot 90 odstotkov celotnega izvoza pa odpade na konvertibilna tržišča. Zlasti dobre proizvodne uspehe so v Muri dosegali v drugem polletju, predvsem pri delovni storilnosti. Povprečna storilnost v septembru je bila 103,5, v oktobru 105,6 in v novembru 104,4 odstotka, kar pomeni, da so se v Muri zavedli resnosti položaja in temeljito izpolnjevali svoje delovne obveznosti. Spobuda za dobro delo zaposlenih pa so seveda tudi osebni dohodki, ki so se v Muri v letu 1985 gibali v povprečju med 49 in 50 tisoč dinarjev.

Če se večina pomurskih organizacij združenega dela ukvarja z zalogami, te težave, kot smo že zapisali, v Muri uspešno premagujejo. Čim bolj racionalno načrtovanje proizvodnje daje dobre rezultate, zaloge surovin jim je uspelo zmanjšati na 50 do 60-dnevno vezavo, kljub bistveno zmanjšanim zalogam pa niso imeli težav v proizvodnji. Da jih ne bremenijo tudi zaloge gotovih izdelkov, je rezultat znane Muri-ine strategije izdelava za znana kupca.

Čeprav se lahko pogoji poslo-

vanja med letom bistveno spremenijo, pa v Muri pravijo, da tudi letos večjih težav ne bi smelo biti. Tako imajo izdelke za pomlad-poletje 1986 praktično že prodane, tudi na domačem tržišču, kateremu so letos ponudili kakovostne kolekcije. 27. januarja se začne tudi prodaja kolekcij jesen-zima, kakšna bo, pa je zdaj še težko reči. Moramo pa pri tem poudariti, da si je pridobila Mura v zadnjih dveh sezonah tudi na domačem tržišču precejšen poslovni ugled in s prodajo ne bi smelo biti večjih težav.

Osnovna usmeritev v Muri bo še naprej namenjena izvozu, večji poudarek pa bodo dali predvsem klasičnemu izvozu. Seveda bodo morali biti na zunanjih tržiščih še posebej pazljivi, saj se razmere zaostrojujejo, tržišče Evropske gospodarske skupnosti in tržišče ZDA, kamor v zadnjem času prav tako usmerjajo svoj izvoz, pa se vedno bolj zapira. Letos jih čakajo pogovori s kupci v EGS za prihodnje štiriletno obdobje in bistvenih možnosti za večji izvoz ne pričakujejo. V takšnih razmerah se bo treba ustrežno znajti, pravijo v Muri, iskati morajo nova tržišča, nove kupce in na ta način reševati probleme.

L. Kovač

Halo! Halo! Halo! Je tam Elektrogospodarstvo? Oglašam se z Murinih bregov. Kaj nam jo res hočete vzeti? Jo vklekniti in zazidati? Pamet v roke, tovariši! Mura je le ena, nam vsem deljena... se nam je zapisalo v naslovu raporta z nedavne javne tribune o gradnji hidroelektrarn na reki Muri v galeriji soboškega kulturnega centra. Objavljamo ga na 8. strani. (Slika: Jože Herman, B. Ž.)

V iskanju projekta
Pomurje 2000
str. 6

Vaša pisma, mnenja,
stališča...
str. 10

Sezonci iz Slovenije
na Belju leta 1946
str. 17

Ni lahko, kadar trčijo drug ob drugega različni interesi. Beneške oblasti so sklenile, da je treba neko kemično tovarno odstraniti iz bližine Benetk, ker s svojimi odpadki uničujejo kulturne spomenike v mestu. Delavci, zaskrbljeni zaradi vsakdanjega kruha, so protestirali tako, da so na Trgu svetega Marka spuščali v zrak velikanske pisane balone. Ni bilo škode, protestirali so pa le.

Razgiban začetek leta

Z novim letom smo resda dobili paket novih cen, s katerimi smo že na začetku omajali prepričanje o zmanjšanju inflacije, hkrati pa smo dobili tudi gradivo z naslovom Kritična analiza delovanja političnega sistema. Javna razprava naj bi trajala tri mesece, torej še med spomladanskimi volitvami. Skratka, novoizvoljenim delegatom ne bo pripravila temeljev političnega sistema vodstvena struktura sedanega sklica. Javna razprava bo tudi pokazala, ali bomo sprejemali spreminjavalne predloge, oziroma dopolnila sedanje ustave, ali pa bo dovolj le politični dokument, v katerem bodo opozorila za tiste točke, ki povzročajo zastoj v uveljavljanju samoupravljanja.

Dejstvo je, da sistem ni dovolj učinkovit. Zakaj pa ni? Na seji centralnega komiteja ZK Jugoslavije, ki je trajala kar dva dni, so razpravljali navedli kot glavni vzrok za zastoj boj za delitev oblasti nad združenim delom, oziroma samoupravljanjem med centralizmom in policentričnim etatizmom. Zgodilo se je naslednje: ne-

kdanjo Marxovo formulo o politični ekonomiji smo pri nas razdelili na politiko in na ekonomijo. Samouprava naj se ukvarja z gospodarjenjem, politiki pa s politiko samoupravljanja. Takšna delitev je nujno privedla do tega, da smo ustvarili razmere za zapre odtujene centre moči, ki so pod krinko samoupravne oblasti v bistvu izvajali oblast vsemogočne države. Pri začetnih razpravah o kritični analizi že najdemo privržence nekakšnih postranskih ali celo lažnih dilem. Ocena stanja ne terja odgovora na vprašanje ali izboljšati sistem ali pa poskušati sistem popraviti z uvedbo večstranskega meščanskega parlamentarizma. Tudi naslednja dilema ni ustrezna, saj ne gre za vprašanje: ali etatizem, centralizem in unitarizem ali samoupravljanje. Tovrstne dileme kažejo na nevarnost preusmeritve razprave na ključni problem vsake družbe — obrambo temeljev družbenega sistema kot izgovor za obrambo svoje oblasti. Kot da gre za biti ali ne biti. Dejstvo pa je, da je samoupravno odločanje zavrti in tu je vpraša-

nje, kako odvzeti oblasti odtujenim centrom in jo prepustiti samoupravljalcev, s spoznanjem, da je njihovo delovanje političnogospodarsko in ne zgolj gospodarsko. Vse te dileme se v vsakdanjem življenju kažejo kako — množica strojih ni zainteresirana za boljše delo, ker nima skorajda nobene spodbude. Gospodarska kriza traja predolgo in ureditev razmer je še vedno le na horizontu, torej črti, ki se vedno znova oddaljuje, bolj ko se ji približujemo. Tržni zakoni še niso uveljavljeni. Gospodarske razmere po posameznih republikah pa so tako različne, da jih je mogoče reševati zgolj z administrativnimi posegi. To stanje je potrebno spremeniti, toda sistem trde roke in centralnega vodenja gospodarstva na Vzhodu je najboljši primer absolutne, ali polpolne delitve na množico delavcev, ki imajo edino dolžnost delati, in na vodilni politični vrh. Kdor si pri nas v Jugoslaviji želi takšen sistem, le dokazuje, da želi ostati na oblasti.

Mirko Čepić

2000 brez jedrskega orožja?

Voditelj sovjetske partije Mihail Gorbačov je Američanom predlagal, naj bi obe superсили do leta 2000 odpravili vse jedrsko orožje.

Gorbačov je že ob srečanju z ameriškim predsednikom Reaganom lani novembra v Ženevi predlagal, naj bi začeli krčiti jedrsko orožje že letos. Jedrsko orožje naj bi odstranili v treh etapah, pogoj pa je, da ne bi oboroževali vesolja. V petih oziroma osmih letih naj bi SZ in ZDA za polovico zmanjšale jedrsko orožja, ki lahko doseže ozemlje druge države. Po 1990 bi v petih oziroma v sedmih letih za-

jeli v razoročitev še druge jedrske sile, veseliti pa ne bi smeli imeti jedrskih orožij v drugih državah. Uničili bi tudi orožje srednjega dosega. Gorbačov predlaga za vsako etapo mednarodni nadzor, podprl pa je tudi poziv neuvrščenih držav o prepovedi podzemnih jedrskih poskusov. Reagan je o predlogu dejal, da ga pozdravlja in da ga bo zaveznicami ZDA skrbno proučil.

Letos simpozij v Celju

Letošnji kulturnozgodovinski simpozij Modinci 1886 bo od 30. junija do 4. julija v Celju. Tako so organizatorji simpozija pred nedavnim odločili na posvetovanju v Mariboru. Simpozij, ki je vsako leto v drugem kraju (lani je bil v madžarskem Kőszegu) in obravnava preteklost v »panonskem prostoru«, bo letos posvečen knjižnemu in drugemu tisku v panonskem prostoru v času do jožefinskih reform po letu 1780. Tudi letos bodo na simpoziju sodelovali znanstveniki iz Slovenije, Hrvaške, Madžarske in Avstrije. Imena referentov bodo znana februarja.

Borci zahtevajo umik

Borci splitske sekcije I. proletarske brigade so v nekem pismu, ki so ga posredovali javnosti, zapisali: »Z obžalovanjem ugotavljamo, da v zadnjem času bolj kot kdaj slabita socializem in splošni politični položaj v državi.« Navedli so vse pomembne težave v naši družbi: oenotnost, trenja na relaciji republike — pokrajini — federaciji, inflacijo, zadolževanje, brezposelnost, padec standarda, za kar pa — kot so zapisali — nihče ne odgovarja. Borci so v celoti podprli stališča in odločitve predsedstva SFRJ ter predsedstva CK ZKJ za odpravljanje teh slabosti. Borci I. proletarske predlagajo tudi njene ukrepe in zahtevajo, da se z vodilnih položajev na vseh ravneh umaknejo vsi, ki so odgovorni za položaj v Jugoslaviji. »Sedaj je priložnost za to, kajti volitve so pred vrati,« poudarjajo v pismu.

Naselje z napako

Za Novi Beograd pravijo, da je — naselje z napako. To »naselje« šteje zdaj okrog dvesto tisoč prebivalcev in začenja bolehati za prenaseljenostjo: nekaj praznega prostora za gradnjo namreč želijo gosto naseliti, pa tako, da bi imelo mednarodni ugled. Razpisali so namreč ogromne nagrade — med 1.500 in 40.000 dolarji — in več kot pol članov žirije bo iz tujine. Kot da se naših rešitev sramujejo!

Pa ne, da bi verjeli, da so tako odločili Beograjčani?! Kje pa naj vzamejo toliko denarja? To so sklenili tisti organi ki so vsa povojna desetletja načrtovali tudi razvoj drugih krajev, ne samo Beograda. Kar je še nekdanjih načrtov, jih je torej treba uresničiti, pa naj stane. Kar hoče. A stalo bo veliko, kajti nekoč bo morebiti primanjkovalo prav tega nepozidanega prostora za marsikaj potrebnejšega, saj z današnjimi pogledi na prihodnost najbrž ne bomo sposobni graditi tako, kot bi gradili v prihodnosti. Poleg tega je logično, da je treba omogočiti gradnjo mest tudi prihodnjim generacijam. Le kaj bi z družbo, ki bi ostala večno ista, kakršna je narejena po današnjem modelu?!

Pravijo, da se Novobeograjčani počutijo kot v ogromni spalnici in da je zato potrebno vključiti v nadaljnjo graditev arhitekta svetovnega slovesa in nadpovprečnega talenta? Zakaj le?! Bolje bi bilo, če bi o tem in še marsičem vprašali Novobeograjčane same. Zvedeli bi lahko, da Novi Beograd ni velika spalnica po njihovi zaslugi, temveč prav po zaslugi teh zgrešenih graditeljev, ki na občane nikdar in nikakor ne mislijo. Arhitektura mesta je pač arhitektura življenja, ne pa gradbenih načrtov in njihove neživljenjske uresničitve. Saj ste menda že sami kje opazili, da urbanisti delajo stezice tam, kjer ljudje ne hodijo, in stanovanja, v katerih ljudje ne živijo, temveč le preživljajo.

pismo iz beograda

Novi Beograd zanesljivo ni beograjska spalnica zgolj zato, ker v njem bivajo uradniki od zveznih navzdol in le nekaj delavcev, čeprav je v njem tudi IMT znan po traktorjih in livarni, ki je namenjena tej in podobni proizvodnji in je kar naprej pod nekakšnim stečajem, ker je ozko grlo, ne pa srce beograjske kovinske industrije. Novi Beograd je velikanska spalnica predvsem zaradi tega, ker ljudje ne vedo, kaj naj bi počeli, če pa kaj počno, potem so takoj sumljivi, kajti vse je vnaprej predpisano in nič ni dovoljenega tam, kjer je lastna pobuda najbolj potrebna — v stanovanjskem samoupravljanju.

To pa je temeljni prostor samoupravljanja v tako imenovani razširjeni družini — krajevni skupnosti. Torej: če stanovanjsko samoupravljanje ni omogočeno, temveč onemogočeno, je tudi samoupravljanje krajevnih skupnosti onemogočeno in ga je čutili kot nekakšno sodobno birokracijo, ki je povzeta po nekdanjih krajevnih uradih, ki pa so bili seveda nekaj povem drugega — zadnja tipalka centralistične oblasti. Se pravi, če se prav razumemo, naj bi bile krajevne skupnosti začetek vsega samoupravljanja navzgor do federacije, če zanemarimo kot začetek stanovanjsko samoupravljanje, ki ga krajevne skupnosti (organi brez baze) jemljejo za svojo notranjo zadevo, v katero se ne sme vtikati nihče od zunaj, oni pa sami odločajo o tem, ali so za samoupravljanje ali pa ne, kajti delegatski sistem očitno ne deluje. Pri vsem tem je zanimivo, da so v Novem Beogradu skoraj vsi odločujoči administratorji federacije in poslojpa, v katerih se odloča na ravni federacije: na primer ZIS in CK oziroma poslojpa družbenopolitičnih skupnosti, kjer so uradi in tudi sestanki ZK, SZDLJ, partije in socialistične zveze Srbije itd. Le mestnih forumov ni tukaj, kot da so oddaljeni, vendar to ne pomeni nič posebnega, saj so tu občinski organi, ki lahko menda tudi po bližnjici pridejo do pravih rešitev in usmeritev, če se hočejo znebiti svoje neskladne prakse.

Torej ne gre za gradbene praznine, temveč za življenjske praznine, ki ne terjajo nikakršnih novih razpisov za popolnjevanje, temveč prido uporabljanje tistega, kar je že dala družbenoekonomska arhitektura, če smemo tako reči ustavnim opredelitvam. Toda — če se še prav spominjamo, je bil prav Beograd najglasnejši zaradi spreminjanja političnega sistema in kazalo je v smer ohranjanja starega načina delovanja, ki se ne opira na občane, temveč na — staro prakso. Vemo menda rek: stara navada — železna srajca. In nič čudnega ni, če razni predsedniki hišnih svetov in krajevnih skupnosti mislijo: zakaj bi spreminjali, če pa nam je dobro tako kot je bilo doslej. Oblastniško kajpak!

Viktor Širec

globus

ANKARA — Kot poroča agencija AP, so bolgarske varnostne sile med nedavnim popisom prebivalstva v Bolgariji pobile 400 do 800 pripadnikov turške manjšine, ker so se upirali, da bi njihova »muslimanska imena spremenili v bolgarska.

ATENE — Približno 300 tisoč grških kmetov brez zemlje bo že v kratkem dobilo milijon in pol juter zemlje 900 opuščenih samostanov.

RIO DE JANEIRO — Pet južnih, najbolj razvitih zveznih držav Brazilije, kjer živi prek 40 milijonov ljudi, je prizadela suša, kakršne ne pomnijo že petdeset let. Deževalo ni že štiri mesece.

DUNAJ — Lani je v Avstriji letovalo manj turistov kot leta 1984. Tudi napovedi za letos niso preveč spodbudne.

NEW DELHI — Dve sosednji, neuvrščeni državi, Indija in Pakistan, sta se dogovorili, da do konca leta vzpostavita direktno telefonske zveze, ki so jih prekiniti leta 1974, ko je razpadla takratna kolonija Britanska Indija.

VARŠAVA — Poljska je ob koncu lanskega leta dolgovala zaobdobjem upnikom 29,2 milijarde dolarjev. Kot je izjavil poljski finančni minister, se bo dolg letos povečal na okoli 30,5 milijarde dolarjev.

GIJON — Blizu španskega pristanišča Gijon je pred dnevi nasledla neka španska tovorna ladja, natovorjena s 100 tisoč tonami premoga. Ladja se je razpolovila, premog pa je na veliko onesnažil morje.

NEW YORK — Stalni afganistanski predstavnik v OZN je potrdil novico, da je pripravljen načrt za umik sovjetskih čet iz Afganistana, ni pa povedal, kdaj se bo to zgodilo.

NEW YORK — Generalni sekretar OZN je napovedal vrsto strogih varčevalnih ukrepov v mednarodni organizaciji. Stroške naj bi letos zmanjšali za 10 milijonov dolarjev.

globus

v žarišču dogodkov

MORJE NEVARNIH IZZIVOV

Sredozemlje. Okoli 8.327.000 kvadratnih kilometrov, 18 držav ob Sredozemskem morju z več kot 300 milijoni prebivalcev, s tremi milijoni vojakov, več kot 4 tisoč bojnimi letali, z nekaj tisoč tanki, 3500 bojnimi ladjami, tridesetimi tujimi vojnimi oporišči in z okoli 100 bojnimi ladjami držav, ki nimajo lastnega izhoda na Sredozemsko morje.

To je križišče zračnih in pomorskih poti in ugodno izhodišče za vojaške posege na območju Perzijskega zaliva, Afrike in Evrope. Po obsegu prometa sodi glede velikosti na drugo mesto v svetovnih razmerjih: po Sredozemskem morju plove vsak dan okoli 3000 trgovskih ladij in je v mednarodnem pogledu pravi vozni znanjmanja in nasprotij. Nerešeni spori in Srednjem vzhodu, iraško-iranska vojna, rivalstvo Alžirije in Maroka, grško-turški spor ter Ciper, vse to spodbuja sredozemske države k oboroževanju.

Skozi Sredozemlje vodijo izredno pomembne morske poti na magistralni črti Gibraltar—Suez, od te pa proti Lionskemu zalivu, Ligurskemu, Tirenškemu, Jonskemu, Jadranskemu, Egejskemu in Črnemu morju, na jugu pa proti Galbelskemu zalivu in Zalivu Sidra (v Afriki). Strateško gledano je Sredozemlje izrednega pomena, ker se naslanja na južnoevropsko in srednjeafriško vzhodno bojišče. Skupno vojaško moč tega območja sestavlja od 13 do 15 armad (od 70 do 90 divizij) oziroma 3,5 milijona vojakov s 5000 bojnimi letali in helikopterji.

V Sredozemskem morju je v oporiščih in na sidriščih ameri-

ško šesto ladjevje, prav tako pa tudi številne ladje sovjetske vojne mornarice. Američani imajo v Sredozemskem morju sedem odstotkov vseh svojih pomorskih vojnih naprav, sovjeti pa so stalno prisotni z nosilcem helikopterjev, tremi ali štirimi raketnimi križarkami, petimi do desetimi rušilci, z dvema ali tremi desantnimi ladjami in z okoli 1500 mornariškimi pešaki. Zraven so še tri ali štiri klasične ali atomske podmornice ter cela vrsta pomožnega ladjevja.

Moč sovjetskih pomorskih sil je nekoliko manjša od ameriške. Šesto ladjevje ima več ladij, posebno letalonosilk, ima pa tudi več stalnih in urejenih pristanišč. Pomanjkanje letalonosilk in pa dejstvo, da mora Sovjetska zveza sedem dni pred premikom vojaških ladij iz Črnega morja skozi Bospor, to javiti turški vladi, močno omejuje operativno sposobnost sovjetske vojne mornarice v Sredozemlju.

Američani so leta 1980 z Ankaro sklenili sporazum o 25 ameriških oporiščih v Turčiji, ki so izrednega pomena predvsem odtlej, ko so ZDA izgubile svoje izvidniške baze v Iranu. V Grčiji imajo ZDA štiri velika vojaška oporišča in 12* pomožnih. Toda z Atenami

ima Washington velike težave, ker Grki trdijo, da so ameriška oporišča na njihovem ozemlju le začasna.

Ameriške bojne ladje imajo svoja oporišča v Italiji in v Španiji, na Portugalskem pa uživajo samo nekatere olajšave. Sovjeti so s svojimi ladjami v sirijskem pristanišču Latakija, imajo pa tudi nekaj sidrišč na bolj odprtem morju.

Ne smemo spregledati tudi močnega francoskega sredozemskega vojnega ladjevja, s središčem v Toulonu: dve letalonosilki, dve atomski jurišni podmornici, devet klasičnih podmornic ter rušilcev in fregat s 104 bojnimi letali. V Sredozemlju je na Cipru in v Gibraltarju tudi nekaj britanskih vojnih ladij.

»Glavni pomočnik« šestega Ameriškega ladjevja je italijan-

ska mornarica, ki ima deset podmornic, eno letalonosilko, dve križarki, nosilca helikopterjev, štiri rušilce, 16 fregat, 8 korvet ter večje število drugih pomožnih plovilnih objektov in hitrih bojnih čolnov, oboroženih z raketami ladjaladja.

Španska vojna mornarica ima sedem podmornic, eno letalonosilko, 11 rušilcev, 11 fregat in 4 korvete. Turčija ima 16 podmornic, 12 rušilcev, 6 fregat, 9 raketnih čolnov in 29 patrolnih ladij. Grčija: 10 podmornic, 14 rušilcev, 7 fregat, 16 raketnih čolnov ter 9 patrolnih ladij. Vso to ladjevje je treba ocenjevati kot zahodne pomorske sile, ne glede na trenutne odnose teh držav z Natom in na njihove medsebojne nespo-

razume. Kriza v Sredozemlju, ki so jo zaostri teroristični napadi na rimskem in dunajskem letališču, bi se lahko poglobila tudi zaradi prisotnosti sovjetskih protiletalskih raket SA-5 v Libiji, ki jih ima te še Sirija. V sestavu sovjetskih protiletalskih sil so te rakete opremljene z atomskimi glavami, toda nesporno je, da so libijske rakete opremljene s klasičnim eksplozivom. Libijske rakete so razporejene v sedmih bazah, z njimi pa upravljajo sovjetske posadke, ki pa jih bodo po dveh letih zamenjale libijske.

Morda bolj kot Američane skrbijo te libijske rakete sosednji Egipt, ki ne premore kaj takega, je v Danas zapisal Miroslav Lazanski.

Lovci F-14 na eni od ameriških letalonosilk v Sredozemskem morju (zgoraj) in libijski lovec — bombarder Su-22 (spodaj).

od tedna

MURSKA SOBOTA — Predsedstvo OK SZDL je ugodno ocenilo volilne aktivnosti v soboški občini in soglašalo s predlogom možnih kandidatov za najodgovornejšo funkcije v družbeno-politični skupnosti in skupščinah siso. Dogovorili so se tudi o izvedbi javne razprave o kritični analizi delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Organizirali bodo več posebnih razprav v KS in OZD ter jih povežali s temeljnimi kandidacijskimi konferencami. V ta namen bodo organizirali širši politični aktiv. Podprli so tudi akcijo za dodatno zbiranje denarja za kirurgijo v letu 1986.

MURSKA SOBOTA — Na skupščini občinske skupnosti za ceste so delegati brez bistvenih pripomb sprejeli samoupravni sporazum o temeljnih plana omenjene skupnosti za srednjeročno obdobje 1986—1990. Po njem bodo v naslednjih petih letih podpisniki samoupravnega sporazuma zagotavljali vzdrževanje 598,4 kilometra kategoriziranih območnih in lokalnih cest ter cestnih objektov. V tem obdobju pa je predvidena posodobitev čez 10 kilometrov območnih in 49,3 kilometra lokalnih cest, ureditev mostov in popravilo drugih objektov. Po cenah iz leta 1984 bodo izvajalci in uporabniki cest morali zagotoviti več kot 2,53 milijarde dinarjev. Morebitne presežke občinskega samopriskpeva pa bi namenili za posodobitev lokalne ceste Tešanovci—Vučja Gomila—Fokovci.

Na seji so delegati sprejeli tudi sklep o začasnem financiranju občinske skupnosti za ceste v letu 1986 in soglašali z novimi pristojbinami za kmetijske traktorje.

LENDAVA — Prejšnji teden so na skupščini občine Lendava pripravili tradicionalni novoletni sprejem za predstavnike verskih skupnosti, ki se ga je udeležilo vseh 12 duhovnikov katoliške in 1 predstavnik evangeličanske skupnosti. Predsednik skupščine občine Mirko Hajdinjak je v pozdravnem nagovoru spregovoril o družbenem in gospodarskem razvoju občine, ki se je prebila iz manjzavisti v dosegla pomembne uspehe na vseh področjih delovanja. Z zadovoljstvom je bilo ugotovljeno, da so tudi odnosi med verskimi skupnostmi oziroma župnijskimi uradi primerni, ker porajajoče probleme sprti odpravljajo. Pri tem imata pomembno vlogo komisija za verska vprašanja pri skupščini občine in koordinacijski odbor Socialistične zveze za odnose z verskimi skupnostmi. Za sprejem se je zahvalil duhovnik Franc Tement. Po sprejemu na skupščini občine so duhovniki obiskali delovno organizacijo INA-Nafta, kjer so jih seznanili s proizvodnjo in gospodarjenjem.

LENDAVA — Na zadnji seji izvršnega sveta skupščine občine Lendava so razpravljali o poročilu o stanju in problematiki vzgoje in izobraževanja v šolskem letu 1984—85. Beseda je tekla tudi o osnutku resolucije občinskega družbenega plana za letošnje leto, o sanacijskem programu za odpravo posledic po lanskim zimski pezebi v vinogradih, slišati pa je bilo tudi informacijo o možnostih združitve delovnih skupnosti interesnih skupnosti družbenih dejavnosti in materialne proizvodnje.

do tedna

POMURSKO GOSPODARSTVO IMA V LETU 1985 VEČ KOT DVE MILIJARDI DINARJEV IZGUB

Tehnostroj v najtežjem položaju

Čeprav še niso znani dokončni rezultati o poslovanju pomurskega združenega dela v letu 1985, že lahko zapišemo, da ti niso niti malo ugodni. Akumulativna sposobnost gospodarstva se zmanjšuje, povečujejo pa se izgube, ki v tem trenutku predstavljajo najtežji problem v marsikateri pomurski organizaciji združenega dela. Po podatkih, ki jih je zbrala strokovna služba Medobčinske gospodarske zbornice za Pomurje, je imelo ob koncu leta 1985 izgubo 16 organizacij združenega dela, kar je sicer za 2 manj kot leto prej, vendar se je močno povečala višina izgub. V letu 1984 je imelo 18 organizacij združenega dela 1 milijardo dinarjev izgub, lani pa se je skupna izguba povečala že kar na 2,22 milijarde dinarjev.

V najtežjem položaju so organizacije združenega dela s področja kovinskopredelovalne in lesnopredelovalne industrije ter kmetijstva, saj imajo kar 85 odstotkov vseh izgub pomurskega gospodarstva. Med osnovnimi razlogi zanje povod navajajo nesorazmerja med cenami surovin in gotovih izdelkov, prevelike zaloge, pomanjkanje lastnih obratnih sredstev in prevelike obveznosti do obrestil, ki jih morajo plačevati za najeta posojila. Največji pomurski izgubar je Tehnostroj Proizvodnja vozil in kmetijske mehanizacije v Ljutomeru, ki ima nekaj manj kot polovico vseh izgub, ta pa je bila v Tehnostroju ob koncu leta kar milijardo 40 milijonov dinarjev. V primerjavi z letom prej so izgube najbolj porasle v radgonski občini, saj so večje kar 22-krat, na to pa je v največji meri vplivala Avtoradgona. Njena temeljna organizacija Proizvodnja bivaljnih enot leta 1984 ni imela izgub, ob koncu lanskega leta pa je imela kar 500 milijonov dinarjev. Izgube v lendavski občini so ostale na ravni leta 1984 in znašajo 420 milijonov dinarjev, medtem ko so se v soboški občini povečale 7-krat, gospodarstvo v tej občini pa je ustvarilo mili-

jardo 71 milijonov dinarjev izgub. Največji izgubar v občini je Panonija, ki je v letu 1984 poslovala še brez izgube, lani pa je ta že dosegla vrednost 517 milijonov dinarjev. Še naprej narašča izguba tudi v Mesni industriji, kjer je večja 4,5-krat in znaša 250 milijonov dinarjev, za več kot 8-krat pa se je izguba povečala tudi v tozdu Prašičereja Kmetijskega gospodarstva Rakičan, kjer so rdeče številke v letu 1985 dosegle vrednost 150 milijonov dinarjev.

V vseh organizacijah združenega dela, ki so poslovale z motnjami, že pripravljajo ustrezne ukrepe za ureditev nastalih razmer, domala povsod pa so že tudi nakazali rešitve za pokrivanje negativnih razlik. Največji problem pa je trenutno v Tehnostroju, kjer še ni znan način pokrivanja izgube.

L. Kovac

TURIZEM

Družbeni dogovor pospešil razvoj?

Že nekaj let je v načrtovanju slovenskega turizma precej pozornosti namenjene razvoju turizma na kmetih. Glavna vzroka sta bila v tem, da turistične kmetije po navadi niso bile to, za kar so se izdajale (zato je bil lani decembra tudi sprejet Pravilnik za ocenjevanje kmetijskih turizmov) ter da se je med občani povečalo zanimanje za preživljanje dopusta na gorskih ali drugih kmetijah.

Da bi torej pospešili razvoj turističnih kmetij in nasploh kmetijskega turizma kot dejavnosti, so v začetku osemdesetih let sprejeli Družbeni dogovor o pospeševanju razvoja kmetijskega turizma v SR Sloveniji, ki je bil objavljen v Uradnem listu SRS, št. 34, 27. oktobra 1981. leta. Kmetijski turizem je v dogovoru označen kot dopolnilna dejavnost turistične kmetije, kateri pomeni kmetijstvo oziroma gozdarstvo glavno dejavnost. Podpisniki dogovora so se zavezali, da

Čeprav je šlo za odločanje o visokih sredstvih (devetsto milijonov dinarjev, od katerih naj bi bila več kot polovica odmerjena denarnim pomočem in manj kot polovica za vzgojo in varstvo otrok) razprave pred sprejemom programa in začasnega finančnega načrta občinske skupnosti otroškega varstva v Murški Soboti za tekoče leto ni bilo. Umestna je bila le pripomba Centra za socialno delo, da se ga naj v prihodnje obravnava v okviru svobodne menjava dela kot izvajalsko organizacijo in ne sofinanciranja v okviru otroškega varstva deležno ustanovo. Dokončno se bo do tega vprašanja opredelil ustrezen odbor in bo o tem več besede na naslednji skupščini otroškega varstva. Na današnji pa je bila med devetimi točkami dnevnega reda najneprijetnejša gotovo predlog za 35,4 odstotka zvišanih gospodarskih cenah v vzgojno-varstvenih organizacijah. Po njem naj bi starši z novim letom (do majskega popravka akontacij), ko bo opravljen poračun na osnovi osebnih dohodkov), plačevali do šestdeset odstotkov gospodarskih cen, ki znašajo v vzgojno-varstveni organizaciji Murška Sobotna po

MURSKA SOBOTA

O vzgoji in izobraževanju

Kakšno je (bilo) stanje v otroškem varstvu, osnovnem in srednjem šolstvu v občini Murška Sobotna — o tem je tekla skoraj 4-urna razprava na zadnji seji izvršnega sveta. Povezamo nekatere osnovne ugotovitve oziroma stališča.

V soboški občini je vključenih v vzgojno-varstveno organizacijo okrog 32 odstotkov predšolskih otrok, kar je sicer znaten napredek, vendar še vedno pomeni precejšnjo zaostajanje za republiškim povprečjem (okrog 40 %). Zato si bo treba prizadevati za nadaljnje reševanje prostorskih potreb za otroško varstvo — trenutno so te najbolj izrazite v Rakičanu, na Cankovi, v Rogašovcih, Bogojini, delno pa še v Dokležovju, Krogu in Serdici (predvsem za Rome) — otrokom, ki niso vključeni v vrtnice, pa bi morali zagotoviti 420-urno pripravo (malo šolo) za vstop v osnovno šolo. Pereč problem v otroškem varstvu je tudi nagrajevanje dela zaposlenih v tej družbeni dejavnosti. Povprečni osebni dohodki vzgojiteljev v preteklem letu so bili le 51.600.—dinarjev (brez minulega dela).

Osnovnemu šolstvu je lansko leto prineslo nekatere nove prostorske pridobitve, in sicer so v Mačkovičih zgradili novo podružnično šolo, obnovili so šolski stavbi v Melincih in Karla Destovnika-Kajuha v Murški Soboti, v Fokovcih, Kuzmi, Bakovcih, na Tišini, pri prvi osemletki v Murški Soboti pa so obnovili nekatere učne prostore in opravili manjša vzdrževalna dela. Vse šole (tudi srednje) pa so pridobile osnovne učne pripomočke za računalništvo. Pouk le-tega pa sicer marsikje še ni stekel tako, kot bi si želeli. Čeprav je širša družbena skupnost pokazala precejšnjo poslušnost za gnotni položaj osnovnega šolstva, pa so učitelji še vedno najbolj nezadovoljni z osebnimi dohodki. Šolska reforma jim je namreč naložila precej

Cene, porodniški dopust in vlaganja

novem za razvojno motene otroke 33.225 dinarjev, za dojenčke 24.645 dinarjev in druge predšolske otroke 15.412 dinarjev, odvisno seveda od dokazanih finančnih zmogljivosti družin in tega, katero od vzgojno-varstvenih enot otrok obiskuje. Tudi tu razprave ni bilo, kar se tiče odmerjene (in že težko pričakovane) podaljšanja porodniške pa le toliko: Veljati bo začela šele takrat, ko jo potrdi republiška skupščina otroškega varstva (po vseh zahtevanih in ostalih zapletih ter zavlačevanjih). Skupščina v Ljubljani je z 22. januarja preložena na 18. februar, tako da bo podaljšani porodniški dopust v najboljšem primeru lahko uveljavljen šele s prvim marcem! Mate-re, ki bodo takrat še na porodniški, in seveda vse, ki šele pričakujejo veliki dogodek, bodo tako imele možnost ostati dlje s svojimi najmlajšimi: ob upoštevanju vseh različic, kadar gre za več živorojenih otrok hkrati, posebnega varstva prizadetih otrok ter drugega. Bistveno pri tej pričakovani spremembi sporazuma o porodniškem dopustu je to, da se bo mati (ali pa drugi roditelj) lahko posvetil otroku takrat, ko ga najbolj potrebuje.

Na minuli skupščini je bil sprejet tudi predlog samoupravnega sporazuma o republiških in občinskih načrtih skupnosti otroškega varstva za srednjeročno obdobje 1986—1990, v katerem naj bi bil poleg že dogovorjenega, kar se nanaša na skupne cilje in razvojne usmeritve otroškega varstva zagotovljen program in solidarnostne naloge, osnovna vzgojno-varstvena dejavnost, program skupnih nalog v Sloveniji in nadzor nad uresničevanjem zapisanega. Pisno priložen in osvojen pa je bil tudi predlog za dopolnitev sporazuma, po katerem naj bi v naslednjih petih letih v soboški občini začeli graditi vrtnice na Cankovi, v Rogašovcih in v okviru blokoveke gradnje na Lendavski ob Ledavi v Murški Soboti, obnovili pa tiste v Prosenjakovcih, pri Gradu, v Ižakovcih in Dokležovju. S tem da je osnova za prednost pri gradnji novih zmogljivosti komunalno urejeno zemljišče za novogradnjo in sofinanciranje krajevnih skupnosti, gibanje rojstev in enakomerna razporeditev vzgojno-varstvenih enot v občini.

Brigita Bavčar

Dolga pot do pokojnine

Zanimanje za upokojevanje je vedno večje, kar je posledica določenih predpisov in družbenoekonomskih razmer. Vedno več ljudi se srečuje z delavci strokovne službe in invalidskega zavarovanja. Povsem prav in razumljivo je, da si vsak želi čim hitrejšo rešitev in najboljšo svetovanje za svojo odločitev. Vendar pa je čakalna doba za pridobitev pravice še vedno dolga ter prežeta z medsebojnim (ne)razumevanjem, tudi obsojanjem.

Ker je bilo do konca leta 1984 mogoče delovno dobo dokazati tudi s pričami in ker so kmetje vlagali zahteve za pridobitev kmečke pokojnine za čas, prebit v starostni dobi za leta 1972 do 1984, se je številno zahtevkov podvojilo. Tako že v letu 1984 delavci strokovne službe skupnosti niso rešili 5800 zahtevkov. Tudi v lanskem letu so od 12680 prošelj rešili le 6860, čeprav so v drugem polletju delali 792 prostovoljnih ur.

Delavci strokovne službe skupnosti najprej rešujejo prošnje tistih proslincev, ki so dopolnili zahtevano starost. Dalj časa pa traja postopek za dokazovanje delovne dobe, ker morajo zaslusiti deset in več prič.

Ugotavljanje pravice za pridobitev pokojnine je (še vedno) le upravni postopek, ki zahteva popolno dokumentacijo. Vemo pa tudi, da zbiranje potrebnih dokazil zahteva človekovo iznajdljivost in napor, česar pa mnogi ostareli ne morejo. In če posameznik ne predloži vseh potrebnih podatkov, jih zbirajo delavci skupnosti, kar pa še podaljšuje čakalni rok.

Očitno je, da strokovna služba skupnosti pokojninskega in invalidskega še nekaj časa ne bo kos velikemu številu zahtevkov — kljub velikim delovnim naporom. Ocenjujejo pa, da bo v naslednjem letu manj zahtevkov in čakalna doba krajša. To pa je gotovo želja vseh, ki čakajo na svojo pravico.

Majda Horvat

EVIDENTIRANJE KONČANO

Čeprav v občini Ljutomer niso popolnoma uspeli s tezo, da je evidentiranje stalna naloga vseh subjektivnih sil, pa so opravljali v nekaterih okoljih to nalogo stalno celo štiriletno mandatno obdobje. Evidentiranje je potekalo v vseh okoljih dokaj organizirano, v glavnem pa v družbenopolitičnih organizacijah ter samoupravnih organih krajevnih skupnosti in organizacijah združenega dela. Doslej je za skupščine družbenopolitične skupnosti in samoupravne interesne skupnosti v občini Ljutomer evidentirali 2.435 možnih kandidatov za člane delegacije. Za skupščino družbenopolitičnih skupnosti so evidentirali 789, za skupščine siso pa 1.745 možnih kandidatov — od tega je evidentiranih kar 875 žensk — največ je starih od 27 do 40 let (1.155). To je skupna ocena torkovega zasedanja občinske konference SZDL Ljutomer ter občinskega sveta zveze sindikatov. Na tej skupni seji so upoštevali usmeritev, naj bi bila predsednika skupščine občine in izvršnega sveta kandidata iz združenega dela. Čeprav je bilo za najodgovornejšo funkcije evidentirano okrog 1.700 imen, od tega za predsednika SO 25, za predsednika izvršnega sveta SO pa 23, pa vse do danes še ni izobilikov predlog za oba kandidata. Ti imeni bosta znani šele v sredo. Vsekakor pa so s pripravami na volitve v občini Ljutomer zadovoljni, saj potekajo po programih.

D. L.

Delavski svet Slovenijales, Lesna industrija Platana tozđ Lesna predelava, b. o., Murška Sobotna

RAZPISUJE
dela in naloge

individualnega poslovnega organa

Kandidati morajo poleg z zakonom predpisanih pogojev izpolnjevati še naslednje:

- da imajo višjo ali visoko izobrazbo lesne ali ekonomske smeri,
- da imajo najmanj 5 oz. 3 leta delovnih izkušenj,
- da imajo organizacijske in vodstvene sposobnosti,
- da so moralno-politično neoporečni.

Dela in naloge se razpisujejo za dobo 4 let. Kandidati naj svoje vloge in dokazila o izpolnjevanju pogojev pošljejo na naslov: Slovenijales, LI Platana, tozđ Lesna predelava Murška Sobotna; Lendavska 29, »ZA RAZPIS«, najpozneje v 15 dneh po objavi. Kandidate bomo o izidu razpisa obvestili v 8 dneh po izbiri.

B. Peček

Murski Soboti

S skupno sejo OK SZDL in OS ZSS v Murski Soboti so v soboški občini končani predkandidacijski postopki v pripravah na spomladanske volitve. Kot je poudaril predsednik OK SZDL Geza Farkaš, so ravno volitve začetek trajnejšega sodelovanja z ljudmi in iskanje ustreznih kadrovskih rešitev, ki bodo hitreje pognale voz napredka. Po njegovem mnenju so v soboški občini odgovorno in pravočasno začeli s pripravami na volitve, pri čemer je bil dan poseben poudarek kadrovskim pripravam, ki so še posebno stekle v lanskem obdobju. Hkrati je opozoril na družbeno in moralno vrednotenje najodgovornejših funkcij v občini ter naštel nekatere spremembe v volilni zakonodaji. Sekretarka OS ZSS Danica Cipot je spregovorila o aktivnostih sindikata, zlasti pa o oblikovanju skupnih delegacij v silih in posebnih delegacij v združenem delu. Sekretar predsedstva OK ZKS Rudi Cipot pa je dejal, da so delovni ljudje in občani soboške občine v predkandidacijskih postopkih postavljali v ospredje najaktivnejše in najspodobnejše kadre, zato se je pojavilo veliko novih imen. Znanje, izkušnje, usposo-

bjenost, potrđitev dosedanjega dela in možnost realne ocenitve nadaljnjega razvoja občine so ob ugledu in spoštovanju ljudi tiste vrednote, ki so prevladovala pri izbiri kandidatov. Pri tem se je pokazala, kot je dejal, velika pripravljenost članov ZK za prevzemanje odgovornih nalog v sedanjih težkih razmerah.

Delegati so na skupni seji sprejeli dogovor o merilih in sestavi družbenopolitičnega zbora skupščine občine, sklep o postopku delegiranja delegatov in SZDL in DPZ, rokovnik za izvedbo predkandidacijskih, kandidacijskih in volilnih nalog ter konstituiranje delegatskih skupščin v občini. V tej zvezi so soglašali s sklepom o oblikovanju in delegiranju za prvo in drugo občinsko kandidacijsko konferenco ter sprejeli poslovnik za njuno delo. Sicer pa sta OK SZDL in OS ZSS na skupni seji izoblikovala predlog evidentiranih možnih kandidatov za vodilne funkcije v skupščini občine in skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti ter možnih kandidatov za delegate družbenopolitičnega zbora skupščine občine. Za predsednika skupščine občine je

predlagan Andrej Gerencar, družbeni pravobranilec samoupravljanja, za neprofesionalnega podpredsednika pa Božo Kuharič, glavni direktor Mure. Možni kandidati za predsednike skupščinskih zborov so: za zbor združenega dela Drago Ružič iz Pomurja, za zbor krajevnih skupnosti Stefan Antolin (dosedanji predsednik), za družbenopolitični zbor pa Ivo Orešnik (dosedanji podpredsednik). Mandat za sestavo izvršnega sveta so zaupali Janezu Štolcu, direktorju tozda Kartonaža Pomurskega tiska.

Delegati so tudi soglašali, da naj bi skupščino samoupravne interesne skupnosti za vzgojo in izobraževanje vodil Karel Makovecki, kulturno skupnost Marjan Cengar, telesnokulturno Milan Bratkovič, raziskovalno dejavnost Andrej Janč, otroško varstvo Stanko Sraka, zdravstvo Karel Karba, socialno skrbstvo Katica Vinčec, zaposlovanje Aleksander Krpič, stanovanjsko politiko Janez Ciman, socialno varstvo Jože Matjašec, pokojninsko in invalidsko zavarovanje pa Koloman Podlesek.

Milan Jerše

ODPIRA TEMELJNA VPRAŠANJA NAŠEGA

ZIVLJENJA

»Specifičen interes mlade generacije se neposredno kaže v družbeni vlogi in mestu mladine. Njen prehodni položaj med mladostno nesamostojnostjo in družbeno odvisnostjo se vse bolj zaostrojuje in podaljšuje, kar je posledica povečane odvisnosti od družine in družbe ter rastočega razkoraka med osebnimi interesi in željami ter družbenimi potrebami in možnostmi. Mlada generacija to neposredno občuti, saj primanjkuje delovnih mest, zlasti kvalitetnih, možnosti za pridobitev izobrazbe so zožene, oteženo je normalno napredovanje pri delu, možnosti za pridobivanje stanovanja so nedosegljive, mladi imajo težave pri osamosvajanju in ustvarjanju družine, navezadnje pa so omejene tudi možnosti odločanja o vseh družbeno pomembnih zadevah.«

V poglavju o razvoju revolucionarne vsebine samoupravnega sistema je obravnavana problematika delegatskih odnosov, neznanje in nerazumevanje tistih, ki bi morali odločati, oziroma je to po navadi sprejemanje odločitev v ozkih krogih mimo delegatskega sistema, posledica tega pa je nezainteresiranost in nezaupanje do moči samoupravnega dogovarjanja.

V kongresnem gradivu je na kratko predstavljenih še nekaj odprtih vprašanj o krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih, o samostojnosti ZSMS v skupščinskem sistemu in na fronti ter o demokratičnosti politične kulture in javnosti dela. V zadnjem poglavju obravnavajo nova družbena gibanja: »Odnos mladina-politika prehaja na ta način skozi različne idejne opcije, opcije miru, svobode, preko česar se postavlja tudi problem identitete organizacij, ki se sklicujejo na mlade. Gibanje za mir, žensko gibanje, ekološko gibanje so dali ime in moč starim in novim vprašanjem, za katera se je samo zdelo, da jih ni. Nova družbena gibanja nosijo v sebi sposobnost mobilizacije in angažiranja mlade generacije, ob temeljnih vprašanjih vsakega posameznika sodobnega sveta. Zaradi vsega se postavlja vprašanje odnosa ZSMS do kontinuiranja in delovanja vseh teh gibanj. Le-ta nimajo regularnega članstva, obenem jih odlikuje spontan, neposreden, avtonomen angažma vsakega posameznika v njih. Od ZSM se zahteva, da omogoči legitimen in poln prostor za njihovo delovanje.«

Tem za javno razpravo je veliko, zato je naloga mladinskih aktivistov, da se nanjo dobro pripravijo in zberejo predloge mladim. B. Peček

ZASTOPANOST ŽENSK – ODRAZ NJIHOVEGA

POLOŽAJA!?

KOMENTAR

V vlogi in uveljavljanju žensk v našem družbenopolitičnem sistemu sicer marsikdaj spregovorimo na različnih ravneh, toda, kot kaže, bomo morali temu nadvse aktualnemu vprašanju v prihodnje nameniti še več pozornosti. Bližnje volitve so gotovo prava priložnost za temeljit premislek, da bi ženskam dejansko omogočili večjo angažiranost na raznih področjih družbenopolitičnega in gospodarskega življenja. Velikokrat se sprašujemo, kje tičijo praktični razlogi, da je še vedno premalo žensk na vodilnih in drugih položajih, čeprav je jasno opredeljena enakopravna vloga obeh spolov v vseh oblikah odločanja. Edini kriterij naj bi bil dejanski delovni prispevek. Ta pa najbrž v veliki meri odpade prav na ženski spol, pa najsi bo v proizvodnem procesu

ali v družini. Žal pa so v krepki manjšini, ko je treba prevzeti vodilni položaj, resda včasih po lastni krivdi, ko ženske predvsem zaradi preobremenjenosti v gospodinjstvu težje sprejemajo odgovornejše funkcije. Pa čeprav je v naši družbi ženi zagotovljen enak položaj kot moškemu. Praksa namreč potrjuje, da se še vedno kažejo stare slabosti, ki so v marsičem šeštevke nedoslednosti pri izvajanju dogovora o kadrovski politiki.

Mar tega nazorno ne dokazujejo tudi ožji predlogi o evidentiranih možnih kandidatih za nosilce vodilnih funkcij v skupščini družbenopolitične skupnosti, družbenopolitičnem zboru skupščine občine in skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti, ki so jih oblikovali v soboški občini. Čeprav je v spiskih na spo-

mladanskih volitvah, pa z zastopnostjo žensk ne moremo biti zadovoljni. Prav nasprotno! Od skupnega števila 64 evidentiranih možnih kandidatov za nosilce najodgovornejših funkcij v soboški občini je samo 15 žensk. To pomeni nekaj čez 23 odstotkov skupnega števila predlaganih kandidatov. V primerjavi s prejšnjimi skupščinskimi volitvami pa se je zastopnost žensk v družbenopolitičnem zboru skupščine občine celo zmanjšala, in sicer od osem na šest. Vsaka družbenopolitična organizacija je namreč z izjemo sindikata, ki je predlagal dve kandidatki, evidentirala le po eno žensko. Upravičeno se lahko vprašamo, ali so to storili zgolj zaradi zagotavljanja zastopnosti po spolu.

Podobno je pri vodenju skupščin samoupravnih interesnih skupnosti, saj je le v enem od 11 sisov vodilno mesto prepuščeno ženski. Resda je kadrovska politika izredno zahtevno in občutljivo področje, ki ga ni mogoče obvladati kar čez noč. Težko pa bi

se tudi pustili prepričati, da na tem področju ni malomarnega odnosa – pa najsi gre za kadrovsko politiko v delovnih organizacijah, družbenopolitičnih organizacijah ali tudi v delegacijah – v katerem se prav lepo skrrijejo tudi domače »kadrovske kuhinje«. V vsakdanjem življenju je še veliko slabosti, kar se je žal pokazalo tudi pri evidentiranju žensk za najodgovornejše funkcije. Kaj radi razmišljamo, da to in ono delo ni primerno za žensko. In tako se v praksi tudi obnašamo! Radi pravimo, da je zastopnost žensk odraz njenega položaja v družbi. S tako ugotovitvijo se seveda ne smemo zadovoljiti, ampak je treba storiti odločnejše korake za večje vključevanje žensk v naš delegatski sistem. Predvsem moramo uveljaviti celovitost strokovnih in osebnih lastnosti, posameznika; ne glede, če je ženska ali moški. Prednost morajo imeti sposobnejši kadri!

Milan Jerše

15. JANUAR 1945

Spomin na ustreljene talce v Ljutomeru

Včeraj, 15. januarja, je poteklo 41 let, odkar so nacisti v Prlekiji drugič streljali talce. V Ljutomerških zaporih so izbrali Ignaca Ficka s Kamenščaka in Viktorja Staneka z namenom, da ju ustrelijo kot talca. Istega dne jutraj pa so z vlakom pripeljali iz Gornje Radgone v Ljutomer partizanko Angelo Pilipenko-Fino,

Rusinjo iz Kijeva, ki se je priključila partizanom in so jo nacisti ujeli v Ražkrižju, Jožeta Veberiča iz Zbigovcev in Stanka Topolnika iz Banovca pri Ljutomeru. Na dvorišču sodnih zaporov v Ljutomeru so jih že čakali vlasovci, gestapovci in orožniki. Viktorja Staneka so izločili, ker je bil mladoleten, star komaj 17 let, in ga odvedli nazaj v zapore.

Ostale talce pa so vlasovci vodili mimo takratne tovarne usnja Iva Martinušiča v Ljutomeru (sedaj KONUS) proti gozdu in jih v bližini domačije Franca Krambergerja v Ljutomeru 15. januarja 1945 ustrelili. Talci so bili ustreljeni v hrbet, zato je domneva, da so jih pobili na begu. Šele naslednjega dne so komunalci pripeljali trupla talcev na pokopališče, kjer so jih pokopali za ograjo. Ustrelitev talcev v Ljutomeru je močno odmevala po Ljutomeru in okolici, vlasovci pa so nadaljevali z zločini v Prlekiji in drugod. Nepozabni dan bo ostal za vedno kot spomin na padle in opozorilo poznejšim rodovom na najhujše dni med NOB.

Popravek in opravičilo:

V poročilu o izidu referendumov v občini Ljutomer, z naslovom Referendum uspel 61,6-odstotno, je v tekstu prišlo do napake. Pri stavku: »Najslabše so se odrezali v Globoki (57,4) ...«, bi se ta podatek moral glasiti 97,4 odstotka, in tako vaščani Globoke niso bili med najslabšimi, kot je zapisano, marveč celo nad občinskimi povprečjem. Podpisani sem v želji po čim hitrejši informaciji pomotoma prepisal napačne podatke, zato se krajanom opravičujem, hkrati pa jim čestitam za visoko izraženo solidarnost.

Dušan Loparnik

LETO 1945: ZMAGALI SMO – OHRANITI REVOLUCIJO!

LUDVIK KOLTAJ

Prekmurje je pod madžarsko okupacijo ne samo stagniralo, temveč v družbenopolitičnem smislu tudi močno nazadovalo. Vrnilo se je v napol fevdalne odnose. Okupacijska oblast se je opirala na gruntarske veljake, notariuse, »madžarske učitelje, vsi pa so se močno naslanjali na brutalno orožništvo, ki naj bi v kalilno vse, kar je nasprotovalo okupacijski oblasti. Ker se je Prekmurje in še posebno mlada generacija v predvojni Jugoslaviji že močno vključila v slovensko občestvo je povsem razumljivo, da prekmurska mladina v takem »osvobojuju« ni mogla najti svojega mesta in življenjske prihodnosti. Madžarska militaristična mladinska organizacija Levente, ki je obvezno vključevala vso moško mladino, pa je bila za Prekmurce osvovljena in žaljiva. Tako je v idejah in revolucionarnih akcijah prednjačila mladina, ki naj bi pripeljala do hitrejšega zloma okupatorja.

Mladina kot nosilec upora v Prekmurju je množično sodelovala na prvem veličastnem mitingu po osvoboditvi 7. aprila 1945 na grajskem dvorišču v M. Soboti, njen predstavnik pa je poleg Frančka Majcna v navdušenem govoru pozdravil mladino in ji spregovoril.

Ob ustanavljanju vaških odborov OF, ki so se pospešeno oblikovali od julija 1944, nastajajo tudi mladinski odbori. Po zlomu okupatorjeve oblasti v Prekmurju so manjše okupatorske vojaške enote razoroževali predvsem mladinci, ki so tvorili jedro do-

VELIKA REVOLUCIONARNOST PREKMURSKA MLADINE PO OSVOBODITVI

bro organiziranih vaških čet. Med tisoči ljudmi, ki so kopali strelske jare in gradili obrambne sisteme vzdolž Mure, je glavno tvorilo mladina, ki je na delo odhajala z geslom: Vse za fronto, vsi na fronto. V tem času so prekmurska dekleta z dejanji dokazovala veliko skrb za bolnišnice in sovjetske ranjence. Mladinke so množično sodelovale v akcijah za obdaritev ranjencev. Po bojih na Muri so obdarile nad 600 ranjencev. Mladina se je množično odzvala razglasu Snosa za krvodajalske akcije.

Aprila 1945 je postal hotel Krona sedež političnega dela v soboškem okraju. Tu so delovali okrajni odbor OF ter okrajni komite KP in okrajni komite Zveze mladine Slovenije. Pozneje so se sedeži teh vodstev selili v Valjevo vilo. Prva sekretarka mladinskega komiteja po osvoboditvi je bila Lea Talanji. Profesor Janko Liška pa je bil sekretar okrajnega odbora OF in okrajnega partijskega komiteja. Liška je bil eden najbolj naprednih profesorjev iz predvojnne Jugoslavije, v zadnjem desetletju svojega življenja pa je napisal precej izvirnih zgodovinskih prispevkov o tej pokrajini. V nedeljo, 22. aprila 1945, je bila v Soboti konferenca slovenske mladine soboškega okraja. Na njej je bil izvoljen 9-članski okrajni komite ZMS, v katerem so bili razen Leje Talanji še Ilonka Sočič, Branko Samec, Sonja

Goljevček, Marica Mataj, Mirko Horvat, Viltči Gjerek, Zora Gomišček, Viktor Zenkovič in Anica Forjan. Iz poročil vaških mladinskih aktivistov je bilo razvidno, da je veliko mladine na delovnih akcijah predvsem pri utrjevalnih delih, kolikor pa je je ostalo doma, pa sodeluje pri organiziranju organov ljudske oblasti, zbira hrano in material za ranjence, krvodajalce in denar za drugi kongres ZMS. Napovedali so tekmovalne lendavskemu in črnomaljskemu okraju v delovnih akcijah pri obnovi domovine, ki je trajalo do 1. junija 1945.

Skoj je v okraju začel delovati po osvoboditvi proti koncu maja 1945. Prva poveljna sekretarka pa je bila prav tako Lea Talanji. Njo sta sprejela v organizacijo Iztok Žagar, ki je prišel v Sobotu s Snosom, da aktivira mladino, in Jože Legen. Med takratnimi skojevskimi organizacijami so bile dokaj aktivne v Puconcih, Rakčanu in na gimnaziji v Soboti. Tudi v lendavskem okraju je Skoj začel delovati v drugi polovici maja 1945. Po spominu Barbare Šonaja, ki je postala članica te organizacije maja 1945, sprejel pa jo je Ferdo Godina v Veliki Polani, je bila prva sekretarka okrajnega komiteja Skoja za lendavski okraj Anica Erjavec, za njo pa sta bila partizanka Zora Lešnjak in Lojze Valencič. Aktivni v Skoju so bili takoj na začet-

ku še Jože Tompa, Marija Ternar, Ignac Hozjan, Ignac Kelenc, Jože Varga, Olga Vajda in Katica Utroša. Med dokaj aktivne skojevske organizacije takrat prištevamo poleg lendavske še organizacijo v Crensovcih, Bratoncih in Srednji Bistrici. Velika aktivizacija mladine v Prekmurju je potekala celo 1945. leta. Širil se je tekmovalni duh v raznih dejavnostih organizacijskega in delovnega značaja. Nastajali so novi aktivni Skoja v Kuzmi, Selu, Dokležovju, Nemščaku, tovarni perila Mura in še kje. Poleg že imenovanih članov okrajnih komitejev Skoja je prav, če se ob tej priliki spomnimo tudi prvih aktivistov te revolucionarne mladinske organizacije, ki so delovali med mladino zlasti na podeželju, pridobivali nove člane in uresničevali program Skoja. To so: Vinko Bavčar, Franc Dečko, Stefan Žekš, Avgust Letonja, Jože Seme, Katica Jadrič, Bojšt Goljevček, Jože Goljevček, Štefka Sinic, Helena Cipot, Gizela Bavčar, Janez Lansčak, Evgen Titam Sašo Ribnikar, Peter Ribnikar in še kdo. Vinko Bavčar meni, da je šel Skoj v tistem času v soboškem okraju od 60 do 70 članov.

Takratna aktivnost prekmurske mladine je bila izredna in zgodovina v ocenjevanju njene vloge v takratnem času ne bo mogla reči drugače kot: nadvse aktivno in uspešno.

PREJELI SMO:

Pomisli ob članku
Francija Justa Pomurska
literatura v letu 1985

Res je, da je večina vrednot relativna, saj jih med drugim določajo spoznavno obzorje dobe, družba, socialni odnosi, kultura na sploh; tako je tudi razmišljanje o pomurski literaturi v letu 1985 v članku Francija Justa. Med branjem tega prispevka v Vestniku se ob marsikateri trditvi pojavljajo pomisli.

1. Načelna pomisel je ta, ali F. J. ne bi moral položaja pomurske literature v Pomurju obravnavati ločeno od kulturnih razmer sploh, ker bi sicer moral razčlenjevati marsikaj; zdaj pa kulturne razmere ocenjujejo samo po tem, koliko ima mlajši rod literarnih ustvarjalcev možnost nastopiti v javnosti, kar mu pomeni isto kot odnos do »profesionalne« literature.

Ob tako ozkem gledanju se bojim, da bo pomurski kulturni prostor res dokazoval svojo duhovno pravico, za kar najdemo zgled, v isti številki Vestnika. Neki dopisnik, kotikor se spominim, se zgraža, da je bilo na dvojezičnem literarnem večeru v Murski Soboti malo poslušalcev in da ni bilo niti »glasnih kulturnih delavcev«. Dopisnik je imel na priveditvi očitno dovolj časa, da je delal inventuro prisotnih. Mogoče pa so vneti obiskovalci kulturnih prireditev ponudili možnost tistim manj vnetim, da se jih končno opazi. Upam, da je dopisnik ob iskanju »znanih« obrazov pomislil tudi na to, da na vrsti kulturnih prireditev iz obrabi mogoče zaman išče njegovega. In še nekaj: vsakemu vse ne more ugajati.

2. V uvodu članka F. J., verjetno nehoti, postavi zahtevo, in to se kaže tudi v nadaljevanju, da mora obstajati neka pomurska, območna literatura. Žal pa bralec iz članka ne more ugotoviti, kaj ta pojem pomeni (avtor ga sicer rabi pogojno), ker je prispevka o balončku zvečnega gumija preabstraktna in ker razlaga ni.

Sprašujem se, ali obstaja na Slovenskem toliko literatur, ali bi vsaj lahko obstajale, kolikor je pokrajinskih enot, oz. kakor vse geografske deljive Slovenije. Ne da bi se spuščal v fenomenologijo literarnega dela, lahko trdim, da je literatura prav gotovo zasidrana v bistvu naroda, v katerem je nastala. Če F. J. govori tudi o krizi literature, je ta lahko izraz krize naroda ali pretgranih stikov z njim. Nobe literatura ne nastaja v amorfnem kolektivu. Potemtakem lahko v zvezi s »pomursko« literaturo govorimo o tisti literaturi, ki je slovenskega duha, pa tudi o eksistenci pojma pomurski se ne morem zadovoljiti, ker tej posebni literaturi manjka bistvo, smiselno notranje jedro. Kranjčeva, Prežihova, Kosmačeva, Potrčeva itd. literatura je slovenska, čeprav se strinjam, da nekatere literarnoumetniške sestave kažejo, da je poganjala iz pokrajinskih osnov. Ali estetske, spoznavne in etične razsežnosti del pomurskih ustvarjalcev govorijo, da gre za posebno literaturo?!

3. Po F. J. bi bila jedna utemeljitev, kaj pomurska literatura je, ta, da se lahko udeležijo v tem prostoru; to pomeni, da bi v tej pokrajini morali obstajati tehnični mediji, ki bi to omogočili. Zanimivo bi bilo zvedeti, ali bi za to udeležitev zadostoval en sam medij, ne glede na generacijsko pripadnost, slogovno usmerjenost itd.; ali bi bili potrebni različni, odvisno od različnosti skupin avtorjev; ali bi zavrnitev avtorja v mediju (uredniška »politika«) pomenila krizo »pomurske« literature in ali bi se potem pokazala potreba po novem mediju; ali bi vrednostne kriterije postavljali avtorji sami.

Po zapisanem v članku je osnovni problem »pomurske« literature ta, da avtorji ne morejo objavljati v pomurski »profesionalni« reviji, in ker ta ne obstaja, so uradne kulturne institucije, če ne celo družba v celoti, mačehovski do nje.

Ne poznam izdajateljske »politike« Pomurske založbe, vendar ob njej vseeno razmišljam, da je izid Šomnovih pesniških zbirk in del drugih pomurskih avtorjev pomenil le trenutno slabost v tej »politiki«. Prav tako razmišljam, ali morajo Pomurska založba objavljati dela samo pomurskih avtorjev, mariborska Obzorja samo Jančarjeva dela oz. mariborskih piscev itd., ali dela vseh, ki pišejo. Verjetno je tako, sicer med vsticami članka F. J. ne bi prebral, da so Dialogi namenjeni Mariborčanom, Sodobnost Ljubljancem. (Podobno bi potem sklepal za gledališča.) Toda F. J. mi še podatak, in tudi drugim Pomurcem, da te »pokrajinske« literarnih revij ne poznamo in da del pomurskih ustvarjalcev v njih nimamo pravice brati. Želim si več duhovne si-

rine. F. J. sicer zagotavlja načelno stališče, da imamo slovensko literaturo, slovenski kulturni prostor, slovensko območje, vendar s kritiko kulturnega mačehovstva zagovarja območno razpredalčkanost kulture oz. umetnosti. Takih protislovij je več. Največje pa je, da uvrsti F. J. celo Mentorja, ki ga izdaja Zveza kulturnih organizacij Slovenije, in Novo revijo med tiste medije, v katerih so pomurski avtorji prisiljeni objavljati, ker doma ne morejo. In če bi recimo Novo revijo začeli tiskati v katerem središču pomurskih občin, ne več v Ljubljani, bi bila pomurska in v njej bi objavljali »regionalni« avtorji.

4. Ko F. J. govori o »literaturi v najširšem pomenu besede kot o literarnem dogajanju, ki ne vključuje samo strogo književne dejavnosti, ampak tudi druge načine udejanjanja leposlovja (literarni večeri, revialna dejavnost...), ločuje književno zvrsti zgolj po tehničnem mediju, to je po sredstvih — načinih širjenja, s tem pa problem »pomurske« literature zelo zoži, prav tako bistvi besedne umetnine. Namen je jasen. Književnozvrstno razlikovanje besedil pa je tudi drugačno, npr. glede na bralca, s čimer se literarnoteoretska veda tudi ukvarja, a F. J. o tem ne razmišlja. Hočem povedati to, da zadeve lahko gledamo relativno, odvisno od tega, kakšni in čigavi so nameni. Oblikovalci novega umetnostnega ustvarjanja in kulturnega življenja pa bi morali gledati širše, tudi ne zgolj kot literati (ob tem pa niti najmanj ne mislim na financiranje).

5. F. J. pristaja na pojma amaterska in profesionalna literatura, ki so ju razširile uradne kulturne institucije, ker je zanj amaterska nekakovostna, profesionalna pa vnaprej kakovostna. Poimenovanje samo pa je že jezikovno-vsebinsko vprašljivo: amaterska je lahko nepoklicna in v slabšem pomenu nekakovostna, profesionalna pa poklicna. Literatura je lahko le kakovostna ali ne, ne glede na to, ali jo kdo ustvari poklicno — za denar ali iz veselja — ljubiteljska. Cankar kot profesionalni ustvarjalec je ustvaril tudi kaj slabšega, tako tudi Svetlana Makarovič (samo za zgled). Merilo je edino kakovost: ali si sicer verifikator, pisar, pisun ali pa besedni umetnik (dr. F. Zadravec pravi, da je menda od 45.000 piscev v Sloveniji le ena stotinka odstotka resničnih besednih umetnikov). Zato so lahko s citiranim prvim delom predloga »pomurskih, predvsem uradnoinstitucionalnih kulturobratnikov« o kakovosti kot merilu za besedno umetnino povsem strinjam. (Ko mislim na kakovost, bi morali izhajati iz pogledov fenomenologije in morfologije literarnega dela ter »eksistencnega modusa« besedne umetnine.) Ista zahteva velja za vse umetnike: slikarje, baletnike itd., upoštevaje različna izražila.

Če ne bi bilo tako, potem nekatere ljubiteljski pevski zbori ne bi dosegli kakovostne ravni poklicnih zborov in v tujini ne bi dobivali nagrad, v tujini, ki se ne meni za našo delitev na amatere in profesionalce. In gledališkim skupinam: Gledališče sester Scipion Nasice, Tespisov voz, gledališče Ane Monro in Podjetje za proizvodnjo fikcije, pa tudi v preteklosti bi se našle skupine, ki so začele ali delovale ljubiteljsko, lahko očitamo amaterezem?

Ali je institucionalna organiziranost pogoj za kakovost? Nobe-nemu umetniku kakovosti umetniškega dela ne priznava vnaprej, čeprav kakovost od umetnika pričakujemo. Trenutna sedanjost omogoča marsikaj, toda že Levstik je rekel, »da je čas veter, ki pleve razpihava...«.

(dalje)

Lojze Logar v zbirki »Umetnost XX. veka«

V zbirki Jugoslovanska umetnost XX. veka je v Beogradu ob koncu minulega leta izšla antologija Jugoslovanska grafika 1950—1980. Ob tem je bila v Muzeju savremene umetnosti v Beogradu odprta doslej najobsežnejša razstava jugoslovanske grafike. Pomembno mesto v tem obdobju gotovo zavzemajo slovenski grafiki z znano ljubljansko grafično šolo, ki je prevladovala ne samo v jugoslovanskem prostoru, ampak si je ustvarila ugled tudi v svetu.

Lojze Logar je zastopan z deli, nastalimi med leti 1969 in 1979. Avtor integralnega teksta Grafika 1950—1980, beograjski kritik Ješa Denegri, postavlja Logarja skupaj z Veličkovičem (srbski v Parizu živeči umetnik), Krašovčev in Jerajem med vodilne predstavnike nove figurative v jugoslovanski umetnosti.

Selektor slovenskega izbora Dr. Ivan Sedej pa je o Logarjevem prispevku zapisal naslednje: »Po konceptualizmu ni bila več mogoča popolna obnova — če-

Na posnetku Logarjeva grafika iz omenjenega obdobja.

prav je tradicija, ki jo je zgradila ljubljanska grafična šola, usodno vplivala na glavnino mladih moči, ki so se pričele afirmirati po letu 1960. Na novo orientacijo kaže predvsem grafični opus Lojzeta Logarja, ki se je dokopal do čistega izraza enostavnih in arogantnih oblik po daljšem raziskovanju možnosti, ki so jih nu-

dila konceptualna izhodišča in predvsem ponovno valorizirani POP ART. S svojimi grafičnimi listi je nakazal pot, ki je več mladih ustvarjalcev spodbudila, da so iskali sintezo med izhodišči ljubljanske grafične šole in sodobnejšimi trendi.

Tekst in posnetek: Rade Bakračević

kulturni koledar

ČETRTEK, 23. JANUARJA
MURSKA SOBOTA — V dvorani kina Park bo ob 19. uri predstava Williama Shakespeara UKROČENA TRMOGLAVKA, s katero gostuje Sentjakobsko gledališče iz Ljubljane.

razstave

MURSKA SOBOTA — V Galeriji Kulturnega centra Miško Kranjec je na ogled razstava DHLM (Danč, Hauko, Logar, Mesarič) — Deset let pozneje, ki jo posreduje Umetnostna galerija iz Maribora.

LJUTOMER — V Galeriji Antje Trstenjak je razstavljena Dolenskijska v slikah petih slikarjev: Predstavljeni so dela Jožeta Kotarja, Jožeta Kumra, Jožeta Mariniča, Marjana Maznika in Janja Orača.

RADENCI — V Razstavni paviljonu hotela Radin so na ogled dela likovnega ljubitelja Janeza Bošnjaka iz Lendave. Predstavlja se z intarzijami.

O LJUDSKIH NOŠAH V SLIKI IN BESEDI

Odkrivanje naše preteklosti je zanimivo početje, če se dela loti strokovnjakinja, kot je dr. Marija Makarovič iz Ljubljane, ki s pomočjo mlade akademske slikarke Eve Lenassi rekonstruira narodno nošo v Beltincih in okolici, pa je pričakovati tudi zanimivih odkritij, čeprav je vse manj ustnega in tudi siceršnjega izročila. Zmotili smo jo pri delu in povprašali, na čigavo pobudo proučuje narodno nošo pri nas in kako daleč je s svojimi odkritji. »Odzvala sem se vabilu kulturnoumetniškega društva Beltinci in njegove prizadevne predsednice Milice Šadl, trudim pa se, da bi zbrala čim več gradiva o nekdanji noši v Beltincih oziroma v beltinski župniji, kot je območje označeno v starejših zapisih,« je dejala zgovorna sogovornica in še naprej pojasnjevala.

»Te dni se mudim tukaj in skušam s pomočjo skic mlajše sodelavke čim bolj skrbno v besedi in sliki iztrgati iz pozabe najstarejših ljudi, kakšna je ta noša bila. Priznati moram, da imam precej težav. Ne z ljudmi, ampak z njihovim pomnjenjem. Namreč, če sprašujem še tako stare ljudi, se mi dogaja, da tiste najstarejše podobe noše, ki jo skušam rekonstruirati, nekako še nisem dobila. Oziroma se pokaže, da so možki še nekako do druge svetovne vojne hodili oblečeni v obleko domačega dela, med tem ko so ženske (jasno, nečimre kot so) to svojo starejšo obleko veliko prej odvrgle. Tako se ta najina raziskava doslej kaže v naslednjem: Starejša moška noša je bila platnena (taka kot je na priloženi skici), žen-

ska noša pa zaenkrat kaže že novejšo podobo. To se pravi kupljenega blaga (drúka), iz katerega so krojili robačo in reklin, ki je bil lahko tudi iz nekoliko bolj šega blaga — poplina.«

Z odkritim pa dr. Makarovičeva zaenkrat še ni povsem zadovoljna in tako hodi okrog starejših ljudi, da bi dobila podobo starejše platnene noše. Leta 1937 namreč je dr. Vilko Novak, beltinski rojak, opisal to nošo po spominu svoje matere, in ta podoba noše je precej starejša od te, ki jo je izsledila, zato odkriva dalje in upa, da jo bo lahko še izpopolnila. Ker pa ob enem sledi tudi bolj modni noši, mlajši, zdvanjski noši, je z delom zadovoljna. Na vprašanje, kako bi označila nošo, v kateri pleše beltinska folklorna skupina pa je odgovorila tako: »Moram povedati, da sem si to nošo ravnokar ponovno ogledala in se mi zdi nekoliko drugačna od tiste, ki jo zdaj rekonstruiramo. Pri tem je nekoliko tudi moja krivda, ker sem takrat, ko me je v muzeju obiskala tovarišica Osterčeva, dala le približne podatke o tej noši. Tudi zato sem zdaj na terenu in verjetno bo to potrebno odkrito upoštevati. Tisto, v čemer zdaj pleše beltinska folklorna, je bolj stil, ne pa povsem avtentična noša.« Dr. Makarovičeva pa je bila tudi ena od recenzentov knjige dr. Jožeta Zdravca: Ljudsko zdravilstvo v Prekmurju, ki smo jo z avtorjem pred kratkim predstavili, zato smo jo povprašali tudi o tem, koliko je pomagala pri nastanku knjige in kako jo sprejema.

No, prav pri nastanku ne morem reči, da sem pomagala, ker

ideja ni bila moja, odzvala pa sem se povabilu urednika Pomurske Založbe Jožeta Hradila, naj pregledam zbrano gradivo in podam svojo oceno. Do knjige v začetku nisem imela nobenega posebnega odnosa, ker sem bila prepričana, da je ob tako težakem delu, kot je delo terenskega zdravnika, kar doktor Zadravec je, težko napisati še knjigo. Po-

Dr. Marija Makarovič odgovarja in pojasnjuje na temo zbirateljstva in ohranjanja kulturne dediščine — tokrat narodnih noš.

tem ko sem jo začela brati pa sem bila zelo presenečena zaradi sistematike zbranega gradiva (s katerim delam in pišem v zadnjem času tudi sama) in množice zbranega.

Nedvomno bi etnolog — strokovnjak tako knjigo napisal precej drugače, mislim pa, da je s strani gradiva to tako dragoceno delo, da bi lahko bili nadvse zadovoljni, če bi imeli za vsako območje podobno knjigo. Dr. Zadravec je navedel tudi pripovedovalce in sijajno sistematično razvrstilo zbrano ter tako opravil veliko delo tudi za našo stroko. Ne glede na to da etnologij pojmujejo ljudsko zdravilstvo širše: na primer jaz ponavadi pišem o teh stvarih kar pod naslovom zdravstvena kultura, ker me zanima še marsikaj drugega, pa moram priznati v dobro dr. Zdravca, da je skušal tudi on upoštevati nekatere ljudske zdravilce, kakšen odnos imajo ljudje do zdravljenja in boleznih, kar pomeni, da je šel dlje od klasičnih raziskav ljudske medicine, ki slonijo predvsem na zbiranju in sistematiziranju.«

V pogovoru pa je beseda nanesla tudi na zbirateljstvo, in ker je v Beltincih najbolj znani zbiratelj starin Dušan Rešek, je bilo vprašanje odnosa do teh zbirateljev in pomena njihovega dela neizogibno.

»Spočetka smo po naši muzeatski stroki ponavadi trdili, da zbiratelji nekako škodijo muzeju, zato ker pred strokovnjaki določene predmete enostavno poberejo. Zdaj pa se je pokazalo drugače — in pošto je, da to povem z upanjem, da me dobra kolegica Vlasta Korenova iz Pokrajinskega muzeja v Murski Soboti, ki drži roko nad tem ozemljem, ne bo okarala in se bo stri-

njala z menoj). Moje stališče je, da če ne bi bilo zbirateljev, bi bili številni dragoceni predmeti, ki jih muzeji bodisi zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ali pa zaradi tega, ker nimamo toliko možnosti biti na terenu, enostavno izgubljeni na drugi strani meje. Razmišljam pa tudi o tem, da plačani ljudje različnih ustanov iz Ljubljane na primer take predmete pravzaprav prodajajo petičnim tujcem, ki cingljajo z dolarji ali šilingi. Predmeti torej gredo uradno iz naše dežele, naši zbiralci pa jih ohranjajo doma in ponavadi tako skrbno čuvajo, da so vsaj tako dobro spravljene kot v muzeju. Z zbirkami pa se dogaja to, da jih potomci, ki nimajo več zbirateljske strasti in smisla zanje, ponavadi posredujejo po uradno zaščito muzeju.«

Najdba srebrnih novcev pred kratkim v Bogojini in podobne pa je bila povod za vprašanje o tem, kako v primeru odkritja tako imenovanega narodnega blaga ravnati.

»Odgovorila bom na splošno, ker ne sodi predvsem v narodni muzej, kjer delam, in je narodna zbirka novcev, vendar je zakon tak, da je vse, karkoli vrednega najde zasebnik v zemlji ali vodi pri nas, dolžan dati državi, to se pravi muzeju. Pri tem ne bi smelo biti problema, od muzeja pa je potem odvisno, če lahko najditelju da kakšno simbolično nagrado za najdbo. Seveda pa je odvisno tudi od zbirateljskih strasti najditelja.«

Preden smo se dr. Makarovičevi zahvalili za pojasnilo in drugo povedano, pa smo jo pobarali še o tem, ali je njen namen bivanja v Prekmurju še kak, posebej v zvezi z nošami. Izkazalo se je, da je temu tako, saj je dejala, da je Zveza kulturnih organizacij Slovenije začela z izdajanjem tako imenovane mape slovenskih ljudskih noš, pri kateri sodeluje. Za likovno plat bodo poskrbeli slikarji, v tem primeru Eva Klarčič, dr. Marija Makarovič pa bo napisala tekstovni del. Z namenom, da priskočijo na pomoč tako folklornim skupinam, ki bi rade bile odete v čim bolj avtentične narodne noše pokrajine, iz katere izhajajo, kot za obogatitev muzejskega dela. So torej v dogovoru, finančne stroške pa delijo: krajinske lokalne skupine plačajo raziskavo, kulturna skupnost Slovenije pa objavo v sliki in besedi upodobljenih noš.

Brigita Bavčar

knjige

USPEŠNICE TEGA TEDNA v knjigarni DOBRA KNJIGA v Murski Soboti so PRIROČNIK HRANA IN ZDRAVJE (Centralni zavod za napredek gospodinjstva), M. L. Fischer: BEG IZ ZAKONA (Lipa Koper) in PRAVLJICE PAPIR IN ZVEZDE (Mladinska knjiga).

Gornja skica akademske slikarke Eve Lenassi je nastala po opisu Marije Slavic in drugih redkih, priletnejših opisovalcev ljudske noše iz Beltincev in okolice.

BOROVO GOSTUWANJE V OTOVCIH

»Vaški ritar in par čedniški vabijo kot poslanci Borovega Naceka in Geličove Škufke iz Otovce, štirinajst štopenj v zakonski jarem v nedeljo, 2. februarja, tega leta, na borovo gostovanje. Gesti in piti bodo meli po vouli za kuste mošnje, glasne gate in friške pete.«

Vabilo sodi na kulturno stran, da bi ohranili kulturno izročilo in prav tako prireditev. bb

»Vse o marketingu je mogoče izraziti z enim stavkom. Najpomembnejši človek za marketing v podjetju je človek, ki se pri nakladalni rampi odloči, da preplete škatle z novo napravo ne bo kar vrget na tovarnjak.« (Tako v ZDA!)

Tako kot nova tehnologija zahteva nove, fleksibilne in visoko prilagodljive organizacijske sestave, zahteva tudi nov, fleksibilen, visoko prilagodljiv in subtilen način trženja. Zadnjič so se že oglašili nekateri od udeležencev našega omizja — četrtega iz serije o strategiji razvoja Pomurja do leta 2000 — ki niso delovni naslov: Načrtovanje, vodenje in trženje v pomurskem gospodarstvu. Anton Slavice iz Gorenja Varstrov v Lendavi je takole sklenil svoja razmišljanja: »Ena oblika nastopa na tujem je prek sistema Gorenje, drugo pa so kooperacijske pogodbe s tremi tujimi partnerji v Avstriji, na Madžarskem in v Zahodni Nemčiji. Prek njih dobivamo ustrezne informacije; hkrati uporabljamo naše zunanjetrgovinske hiše, ki imajo na tujem svoja predstavništva. Vendar z njimi nismo najbolj zadovoljni, saj niso niti ustrezno organizirani. Tako recimo pri posameznih trgovskih hišah z zunanjimi predstavništvi le en človek zastopa vso Jugoslavijo, ukvarjajo pa se z vsem mogočim: hrano, široko porabo in naložbenim blagom. Ostaja nam opriranje na lastne sile, vzgojiti in usposobiti lastne kadre in zagotoviti primeren nastop na tujem. Kadrovski problem je očiten. Večidel gre za mlade ljudi, ki nimajo dovolj izkušenj. Njih mogoče drugače »šolati«, kot da jih »pošljemo v ogenj«, na teren, kar je večkrat povezano z obupnimi stroški, ki se jih bojimo, čeprav bi se nam najbrž to prej ali slej obrestovalo. Važno je imeti nekoga zunaj, ki je sposoben da odpre vrata, ker samo pot pod noge in »torbariti« po državah sveta, to ni način prodaje.«

BREZ RIBARJENJA V KALNEM NE GRE

Stanko Polanič, direktor Gradbeništvu Pomurje iz Murske Sobotice: »Ne morem povedati, da bi bili na zunanjih trgih preveč dejavni. Z bivšo delovno organizacijo Konstruktor smo to imeli urejeno na ravni Konstruktorja oziroma sozda Imos. Tudi kadrov nimamo za to, da bi mogli zadovoljivo in kakovostno nastopati v tujini. Pri tovrstnih iskanjih iščemo pomoč pri tistih organizacijah, ki so za te namene kadrovsko ustrezno usposobljene. Mislim, da v Sloveniji »grešimo« že s tem, ko skuša vsakdo v gradbenem sektorju — ta pa sega v posebno vrsto porabe, to je investicijska poraba — včasih vsepovsod ribariti v kalnem, kadrovsko pa za kaj takega sploh ni usposobljen. Prizadevati bi si morali obstoječe kadre združiti in eno ali dve organizaciji v Sloveniji usposobiti za poenoten nastop na tujem. Lep primer za to je EnergoProjekt iz Srbije, ki so ga že pred leti kadrovsko usposobili in danes predstavlja od celotnega deleža jugoslovanske gradbene operativne v tujini čez 30 odstotkov. Drugi problem je strogo poznavanje trga: v smislu zakonodaje, glede stroškov za delovno silo, glede dobav in informacij, katere materiale lahko trg ponudi pod ugodnimi pogoji in na katere lahko računata z drugih tržišč. Danes tudi ni več v bistvu klasičnega investitorstva kot smo ga bili včasih vajeni, ko smo našli investitorja, ki je imel gotov denar, 20 ali 30 milijonov dolarjev, in smo z njim sklenili kupčijo. Danes gre predvsem za kupčije, vezane na različne nadomešne posle. Tu nismo dovolj usposobljeni, ker se v teh primerih preslabo povezujemo s tistim delom trgovine — tak je recimo pri nas Genex, ki te zadeve zna voditi — in na tak način, da določeno blago z nekega tržišča prodaš zunaj Jugoslavije prek močnih izvoznih organizacij. Za gradbinca in vse, ki v to dejavnost posegajo, je pomembno, da navzočnost na nekem trgu razvijajo prek mešanih podjetij, ker je tako mogoče obstati na njem. Ze v tem smislu, da bo mogoče nuditi znanje, do katerega smo prišli doma. Saj bo z lastnimi proizvodnimi kadri delati zunaj in biti konkurenčni v današnjih razmerah vedno težje. Tudi zahodna konkurenca pri teh zadevah uporablja ceneno delovno silo: iz Pakistana, iz Indije, tudi Kitajci in Južnokorejci so na tem po-

dročju močno agresivni. Naivno je pričakovati — kar se večkrat piše — da so zaradi prevelikih gradbenih zmogljivosti doma izhodišče jugoslovanskega gradbeništva tuja tržišča. Tuja tržišča so izhodišče v tem smislu, da tam zaposlujejo visoko strokovne kadre, ne pa v tem smislu, da bi zaposlovali kvalificirano ali — kot radi delamo — nekvalificirano delovno silo. Kar se tiče zbiranja informacij in informacijskega sistema, se strinjamo, da imamo zunaj kup ustanov, ki imajo svoje predstavnike, vendar informacije prihajajo ali prepozno, če pa že pridejo, so včasih popolnoma napačne. Kako to

Jaz ti priskrbim 80 ton materiala, za protiuslugo urediš posrednika, da proda nekemu dva tovarnjaka starih zalog in obenem dobiš trg za svoje nezanimive izdelke. To uredim jaz sam, s tem, da namigneš stari vezi za prodajo vrtnjenih izdelkov zaradi slabe kakovosti, za posredniško uslugo pa imam že pripravljen trg za njegove ...

odpraviti? Mislim, da je edina pot v tem, da tja pošiljamo visoko usposobljene in strokovne kadre. »Kako je vam uspelo, da ste v zadnjem času uspeli skleniti nekaj, na kratkoročno gledano, zelo uspešnih poslov, ko vendar nimate ne tako zelo številnih ne kakovostnih kadrov. « »Mi smo te posle sklenili na domačem trgu. Bomo pa letos delali od naših načrtov 70 odstotkov zunaj republike Slovenije in bomo verjetno eden redkih gradbincev, ki bo tako močno prisoten na ostalem jugoslovanskem trgu. Pomembno je spoštovati dogovorjene roke. Danes je namreč pri večini investitorjev prevladalo spoznanje, da ni pri predaji objekta izhodiščni element cena, ampak rok gradnje. To se pravi, da si zna izračunati, kaj pomeni za njegovo proizvodnjo, če bo lahko začel z njo dva meseca prej. To je tudi edino izhodišče, ki nam v tem trenutku zagotavlja dela zunaj Slovenije. Ne cena, ker z njo in osebnimi dohodki, ki so v gradbeništvu v povprečju dvakrat višji — pa čeravno so nizki — kot v gradbeništvu v Srbiji ali Bosni in Hercegovini, ni mogoče biti konkurenčni. Lahko si pri hitrosti gradnje oziroma rokih.«

LENDAVSKA INA-NAFTA NA RAZPOTJU

»Mi smo drugačni od doslej predstavljenih organizacij. Imamo le dva izvozna izdelka: meta nol in umetna lepila. Nista predmet široke porabe. Tisti, ki izdelujemo ali uporabljamo metanol in umetna lepila — tako pri nas kot v sosednji Avstriji, Italiji in Nemčiji — se med sabo celo osebno poznamo. Naša izvozna problematika je bolj povezana s cenovnimi odnosi. Namreč s tem, da mi iz dragih surovin — ker imajo izdelovalci istih izdelkov v Zahodni Evropi mnogo cenejše surovine, to so zemeljski plin in urea, posebno pa še arabske države in Sovjetska zveza — ne moremo izdelovati poceni umetnih lepil oziroma metanola. Tako torej nismo konkurenčni oziroma ne moremo biti, ker je naša proizvodna cena previsoka.« je omizju pojasnil Jože Hajdinjak, glavni direktor Ina-Nafte Lendava. »Kar zadeva informacijski sistem za te izdelke, je dobro urejen, saj z zamudo enega dne dobimo gibanja cen v Evropi z oceno svetovnih gibanj ter tedensko oceno prihodnih gibanj ali tudi mesečno, četrletno, letno ali srednjeročno. Te informacije se zbirajo prek mreže INO, to pomeni prek mešanih podjetij zunanjih predstavništev Ine Zagreb. Pri razmišljanjih za prihodnje smo na razpotju. Ne več toliko množične proizvodnje, na stotisoče ton, kot že leta, ampak priti do izdelkov, ki bodo tako na

ČE VEČKRAT (Z)GREŠIŠ, OSTANE LE ŠE STEČAJ!

domačem trgu, posebno pa za izvoz, cenovno zanimivejši. Imamo kar nekaj programov, ki pomenijo količinsko majhno izdelavo, v dohodku pa pomemben prispevek k boljšemu poslovanju naše delovne organizacije. Tu se danes že srečujemo s kadrovski problemi. Najprej naših lastnih, ki so bili dosedaj usmerjeni tako, da ni bilo nobenega tržnega pristopa. Več ali manj smo prodajali tako, da so nas kupci iskali: daj, pošlji mi toliko in toliko ... Zdaj, ko iščemo nove izdelke, se srečujemo s pomanjkanjem tovrstnih kadrov in težko nalogo, da v miselnosti strokovnih kadrov mnogokaj menjamo.

Mislim da bomo to lahko storili z osvežitvijo, z mladimi ali izkušeniimi od drugod. Seveda štipendiramo in menim, da smo ena redkih organizacij v Pomurju, ki ima največ štipendij, čeprav smo v preteklih treh letih bolj malo zaposlovali. Kljub temu nismo zmanjšali števila štipendistov. Na visokih solah jih imamo okrog 70 in skupno okrog 200. Doselej smo sprejeli vse štipendiste, ki so prišli z visoko izobrazbo v Nafto Lendava; nismo pa

sprejeli vseh s srednjo izobrazbo ali s kvalifikacijo, ker jih nismo mogli.

NEUSMILJEN KONKURENČNI BOJ

Predvsem kakšne poslovne informacijske sisteme — ročno ali računalniško zasnovane — uporabljate pri vas in kakšne informacijske sisteme glede na kakovost? Skratka, ali vam uspeva pridobivati poslovne informacije ne le za preteklost, temveč tudi za sedanjost in prihodnost? Na tako zastavljeno vprašanje se je prvi odzval Feri Horvat, glavni direktor Radenske. »Prav zaradi nezadostnih ali slabih informacij lahko nastane največ napak ali neuspehov na tržišču. Kako je s tem pri nas? Uporabljamo računalniško in ročno metodo zbiranja informacij, po trgih pa različno. Za domačega imamo velik del informacij na računalniku, ker je dovolj širok informacijski sistem in ga s širitvijo računalnika dopolnjujemo. S tujega trga dobivamo več informacij ročno, pač glede na zelo različne vire. Kar se tiče časovnosti pa je tako: dejstvo je, da je o trgu največ informacij v preteklosti, manj o sedanjosti in najmanj o prihodnosti. Veliko je odvisno od izkušnosti, spretnosti in poznavanja srednjeročnih in dolgoročnih tokov, da lahko napovedujemo težnje, kako se bodo razvijali na posameznih trgih. Vendar dogajanje na trgu ni odvisno samo od sebe ali od samih porabnikov, ampak lahko izdelovalci s svojo večjo ali manjšo ustvarjalnostjo in domiselnostjo ter trženjsko strategijo in taktiko veliko vplivajo na samo povpraševanje. O tem je verjetno bolj pristojen govornik kolega Božo Kuharič, ker je prav pri modi in konfekciji tako, da ne gre samo za prilagajanje modnim tokovom, ampak za njihovo ustvarja-

nje, dober primer za to je prav Mura.«

Božo Kuharič: »Dejstvo je, da morajo biti informacije kakovostne. Ločil bi dvojce. Prve so informacije zaradi možnosti prodaje na zunanjih tržiščih, druge pa so tiste, ki jih moramo dobivati zato — dejstvo je, da smo modna sezonska proizvodnja, kjer dvakrat na leto posredujemo nove kolekcije — da so naše kolekcije v tokovih svetovne mode kar se tiče barv, oblik modelov in podobnega. Pridobivanje prvih je povezano z agresivnostjo in sposobnostjo ljudi, ki delajo na tem področju. Dobiti je treba kakovostne informacije o ponudbi in povpraševanju na zunanjih tržiščih, o konkurenčni sposobnosti, o potezah konkurence, kaj konkurenca prinaša, po kakšnih cenah. Zaposleni na tem področju morajo zelo dobro poznati uvozne sisteme držav, s katerimi poslujejo. Specifično pri tekstilu je to, da se razvite države zelo močno omejujejo z uvoznimi informacijski sistem in ga s širitvijo računalnika dopolnjujemo. S tujega trga dobivamo več informacij ročno, pač glede na zelo različne vire. Kar se tiče časovnosti pa je tako: dejstvo je, da je o trgu največ informacij v preteklosti, manj o sedanjosti in najmanj o prihodnosti. Veliko je odvisno od izkušnosti, spretnosti in poznavanja srednjeročnih in dolgoročnih tokov, da lahko napovedujemo težnje, kako se bodo razvijali na posameznih trgih. Vendar dogajanje na trgu ni odvisno samo od sebe ali od samih porabnikov, ampak lahko izdelovalci s svojo večjo ali manjšo ustvarjalnostjo in domiselnostjo ter trženjsko strategijo in taktiko veliko vplivajo na samo povpraševanje. O tem je verjetno bolj pristojen govornik kolega Božo Kuharič, ker je prav pri modi in konfekciji tako, da ne gre samo za prilagajanje modnim tokovom, ampak za njihovo ustvarja-

ampak v samem pristopu in možnostih sodelovanja s temi partnerji. Zahodnonemški trg je tradicionalen, vezi so dolgoročne in so stiki in odnosi ustrežnejši. Po drugi strani je ameriški trg izredno brutalen. Na njem je mogoče sklepati veliko poslov ali pa nič. To je trg, na katerem si lahko deset let sodeloval z nekim poslovnim partnerjem in delal velike posle, naslednjega dne pa te izloči zaradi petdesetih centov ali enega dolarja razlike v ceni. Pri dobavljanju informacij o modi uporabljamo vse mogoče vire, ki jih imamo, in sicer potovanja, obiske sejmov in informacije z zunanjih tržišč. Treba je imeti točke in ljudi, s katerimi si povezan. Tu ravno pride v poštev naša firma, ki jo imamo zunaj pa bi jo rabili še kje na drugih tržiščih, da bi tudi preko nje prihajale informacije o modi. Mislim, da je nemogoče oblikovati za nemški ali ameriški trg izključno v Murski Soboti, nato pa blago prodajati na tuje. Stiki morajo biti stalni, prav tako stalne morajo biti informacije s teh tržišč in sodelovanje tujih partnerjev z našimi oblikovalskimi in komercialnimi službami. Šele skozi strokovne razprave in izdelavo velikega števila kolekcij, kar ni poceni, je pa naložba v izvoz, se izkristalizira kolekcija za izvoz, za katero sodimo, da je aktualna na teh trgih. Morda bo kdo mislil, da pretiravam. Vendar je dejstvo, da so tudi najbolj kapitalno trdne firme na Zahodu šle v stečaj, po tem ko sta dve kolekciji udarili mimo. Po eni taki kolekciji imaš že velike težave, po dveh kolekcijah, ki niso v skladu s tokovi, pa se firme že zapirajo. Zato mora biti naš pristop toliko bolj oster, agresiven, da damo na svetovna tržišča kolekcije, ki so sprejemljive zlasti za tista, kamor hočemo prodreti.«

Prihodnjič: Ko smo udeležencem naše okrogle mize ponudili predpostavko — zaradi hitrih tehnoloških sprememb in razvoja tehnologije je življenjski cikel izdelka čedalje krajši in tako stopnja rasti prodaje zelo hitro preide v upadanje — ter povprašali o organiziranosti trženjske službe smo že trčili ob problem vodenja. Kaj več o tem pa v naslednjem nadaljevanju.

BRANKO ŽUNEC

TURIZEM

Leta 1985 v Pomurju 380 tisoč nočitev

Jugoslovanski turizem je lansko leto dosegel nekaj novih rekordov. Tako je bilo leta 1985 prvič več kot 7 milijonov tujih gostov, več kot 50 milijonov tujih nočitev ter okrog 100 milijonov vseh nočitev. Zdraviliški turizem v Pomurju se ne more pohvaliti z milijoni turistov, niti ne z velikim deviznim izkupičkom, manj pa je bilo tudi tujih gostov. Vsega skupaj je bilo lani v Pomurju 376.505 nočitev. Število nočitev tujih gostov se je povečalo le v Naravnem zdravilišču v Lendavi — za 3 odstotke, čeprav jim je ena od tujih agencij v decembru odpovedala okrog 50 nočitev, kar slabša njihov rezultat za 2 odstotka. Število domačih gostov je pri njih poraslo za 9 odstotkov. V tozidih Radenske, ki se ukvarjajo s turizmom, je število nočitev tujih gostov manjše od načrtovanega za 2 odstotka ter v primerjavi z letom 1984 manjše za skoraj odstotek. Za odstotek je poraslo tudi število nočitev domačih gostov. Radenska je torej imela v letu 1985 skupaj 270.801 domačih in 125.338 tujih nočitev. S temi podatki so se seznanili člani Odbora za gostinstvo in turizem pri Medobčinski gospodarski zbornici za Pomurje, ki je zasedala v sredo, 15. januarja. Poleg tega, da so ocenili aktivnosti v preteklem letu, so sprejeli tudi program dela za tekoče leto. V tej severovzhodni pokrajini še vedno ni ustanovljena pomurska poslovna turistična skupnost, ki bi skrbelo za celovito turistično ponudbo. Vendar je to le del problemov, ki tarejo gostinsko-turistične delavce Pomurja. Med največje spada propadajoče cestno omrežje, slabe so tudi vse druge komunikacije, za turizem pa nimajo poslušna cariniki, trgovci ter drugi uslužbenci, ki sicer nimajo neposrednega vpliva na ponudbo, njihovo obnašanje pa je vseeno pomembno. B. Peček

Certusovi vpzniki dobitniki priznanj in nagrad

V letu 1985 je bil za nekatere voznike avtobusov Certusa, tozdr Avtobusni promet Murska Sobotica, pomemben dogodek. Izdelovalci vozil so jim podelili priznanja za prevožene kilometre. Tako so predstavniki Fap-Famosa in Avtoconmerca podelili priznanje in nagrade voznikom, ki so z mercedesi 0302 prevozili milijon kilometrov. Nagradjeni so bili: Jože Alt, Jože Jakič, Geza Kiraly, Rudolf Žek in Ladislav Magyar. Dobitniki nagrade je bil tudi voznik Franc Kocet iz Certusa, Avtobusni medkarjevni promet Maribor. Vsi so prejeli priznanja, zlate značke Mercedesesa in prenosni televizor. Nagrade so bile lepe in podeljene v prijetnem vzdušju, vendar so tudi doseženi rezultati vredni vseh priznanj. Za prevoženih 300.000 km so bili nagradjeni: Stefan Turza, Anton Lapoš, Karel Kikec, Stefan Ferencak, Stefan Horvat, Stefan Kučan, Oskar Albert, Stefan Kolosa, Jože Jakič, Emil Novak, Stjepan Šubič, Janez Gužmar, Janez Cerni, Franc Gonc, Jozef Golob, Tibor Temlin, Jože Žido, Kolanam Žuk, Stefan Žiško in Ernest Breskoč. Vsak posameznik je prejel priznanje, malo in veliko značko Tama ter ročno uro. Za rekordno število prevoženih kilometrov z vozili Tama, in sicer za 600.000, so prejeli priznanja in nagrade: Andrej Repija, Marjan Gider, Franc Časar, Emil Erniša, Avgust Gijerek in Stefan Trajber. Prejeli so priznanja, malo in veliko značko Tama ter prenosni tranzistor. Pri tem moramo poudariti, da sta dva voznika izgubila pravico do celotne nagrade, ker nista izpolnila pogojev po pravilniku tovarne Tama. Tudi Tamova vozila še naprej pridno nabirajo kilometre, ne da bi pri tem mehanikova roka opravila kakršenkoli večji poseg v motor. Glavno zaslugu za tako veliko število prevoženih kilometrov imajo vozniki, vendar ne smemo zanemariti in omeniti celotnega vzdrževalnega sistema servisne delavnice, od mehanikov do vseh drugih delavcev, ki skrbijo za vozila in prispevajo k tako dolgi življenjski dobi. Drago Zrim

PREDSEDNIK ZBORA ZDRUŽENEGA DELA, PREDSEDNIK ZBORA KRAJEVNIH SKUPNOSTI IN PODPREDSEDNIK DRUŽBENOPOLITIČNEGA ZBORA SKUPŠČINE OBČINE MURSKA SOBOTA SKLICUJEJO

- 48. seja zbora združenega dela
- 48. seja zbora krajevnih skupnosti
- 50. seja družbenopolitičnega zbora

Seje bodo v četrtek, dne 8. februarja 1986, ob 8. uri v dvorani Skupnosti za požarno varnost, M. Sobota, Cankarjeva 52. Predsednik zbora združenega dela in predsednik zbora krajevnih skupnosti predlagata naslednji

- dnevni red:
1. Izvolitev in poročila verifikacijskih komisij
 2. Potrditev zapisov skupnih zasedanj vseh treh zborov občinske skupščine 21. novembra, 10. decembra in 26. decembra 1985
 3. Poročilo o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji
 4. Stališča in sklepi o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov madžarske narodnosti v občini M. Sobota
 5. Predlog sprememb in dopolnitev Statuta občine Murska Sobotica
 6. Ugotovitve in stališča o izvajanju davčne politike v občini M. Sobota
 7. Predlog odloka o določitvi števila delegatskih mest in delegiranih delegatov v zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor Skupščine občine Murska Sobotica
 8. Odlok o uvedbi samoprispevka v občini Murska Sobotica
 9. Odlok o spremembi in dopolnitvi načrta organizacije in razvoja teritorialne obrambe
 10. Osnutek odloka o pomožnih objektih za potrebe občanov in njihovih družin v občini M. Sobota
 11. Osnutek odloka o dopolnitvi odloka o začasnem plačevanju prispevkov za samoupravne interesne skupnosti materialne proizvodnje
 12. Predlog za izdajo odločbe o uvedbi postopka za komasacijo kmetijskih zemljišč v delih k. o. Cankova in Korovci
 13. Delegatska vprašanja in odgovori nanje
 14. Predlogi, sklepi, mnenja in obvestila

Delegati DRUŽBENOPOLITIČNEGA ZBORA bodo obravnavali 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 13. in 14. točko zgoraj predlaganega dnevnega reda. Gradivo za obravnavo 2., 4., 5., 8., 10., 11. in 12. točke dnevnega reda bo posredovano vodjem delegacij, vodjem konferenc delegacij ter delegatom družbenopolitičnega zbora. Gradivo za obravnavo 3. točke je objavljeno v POROČEVANJU št. 37, 14. novembra 1985. Predlogi in mnenja k poročilu bodo posredovani vodjem delegacij, vodjem konferenc delegacij ter delegatom družbenopolitičnega zbora. Gradivo za obravnavo 5. točke je objavljeno v 16. št. Delegatskega vestnika, 19. decembra 1985. Ker na Osnutek sprememb in dopolnitve ni bilo pripomb, bo predlog sprememb in dopolnitev statuta obravnavan v enakem besedilu. Gradivo za obravnavo 7. točke je bilo objavljeno v 15. št. Delegatskega vestnika, 27. novembra 1985. Spremembe oz. dopolnitve na osnutek odloka bodo posredovane vodjem delegacij in vodjem konferenc delegacij ter delegatom družbenopolitičnega zbora. Gradivo k 9. točki je zaupno narave. Obrazložitev odloka bo na seji zborov občinske skupščine. Informacija k 13. točki bo na seji

V zasebnem kmetijstvu še veliko rezerv

Zasebno kmetijstvo predstavlja v Sloveniji še vedno dober del skupne kmetijske proizvodnje. V zasebni lasti je v Sloveniji še vedno več kot 88 odstotkov vseh obdelovalnih površin, 90 odstotkov sadovnjakov, 82 odstotkov vinogradov in tudi dve tretjini vseh gozdov. V živinoreji je ta odstotek še višji, saj imajo kmetje 90 odstotkov vse goveje črede in kar 96 odstotkov krav, le klavnih prašičev redi družbeni sektor več kot polovico. Kljub tako visokemu deležu lastništva pa predstavljata zasebna kmetijska pridelava in reja le 75 odstotkov skupne kmetijske proizvodnje v Sloveniji, kar dovolj zgovorno potrjuje, da na tem področju še zdaleč niso izkoriščene vse možnosti. Prav razvoju združništva je zato dan tudi poseben poudarek v dolgoročnem programu razvoja agroindustrijske proizvodnje, saj je to eno najpomembnejših strateških vprašanj kmetijstva in razvoja samoupravnih socialističnih odnosov v kmetijstvu in na vasi.

Ob popisu prebivalstva leta 1981 je bilo v Sloveniji nekaj več kot 192 tisoč gospodinjstev, ki so imela kmečka gospodarstva, od teh pa je bilo le 21.675 čistih in 52.060 mešanih kmetij.

Ti podatki so dovolj zgovoren dokaz, da je največ (62 odstotkov) tistih kmetij, pri katerih imajo člani gospodinjstva za-

gotovljen vir dohodka izključno iz nekmetijstva ali pa so to gospodinjstva brez delovnih moči. Jasno je potem, da od teh kmetij tudi ne moremo pričakovati večje proizvodnje in tržnih presežkov, saj je med njimi veliko takih, ki zemljo čuvajo le kot lastnino, sicer pa ostaja slabo obdelana ali celo neobdelana.

Tudi sama zakonodaja, ki je bila sprejeta z namenom, da bi čim več zemlje prešlo v roke tistih, ki jo obdelujejo, ni opravila svojega in priča smo celo temu, da se zemljiška posest še naprej drobi. V povprečju ima kmečko gospodarstvo v Sloveniji v lasti le okrog 2,6 hektarja obdelovalne zemlje, le tretjina gospodarstev pa ima posest, večjo od pet hektarjev. Po podatkih statističnega zavoda se je v dvajsetih letih zlasti močno povečalo število malih kmečkih

povečalo že na blizu 62.400, kar potrjuje, da se kmečka posest še naprej drobi in se povečuje nekmečko lastništvo kmetijskih zemljišč.

In kakšen je delež obdelovalnih zemljišč po posameznih socioekonomskih tipih kmetij? Največ je mešanih kmetij, saj nanje odpade kar 57 odstotkov vseh kmetijskih obdelovalnih zemljišč, čiste kmetije imajo le 28 odstotkov zemljišč, ostareli kmetje 5,5 odstotka in kmetijsko neaktivne domačije 9,1 odstotka vseh obdelovalnih zemljišč. Iz tega lahko sklepamo, da takšna struktura prav gotovo daje svoj pečat tudi organiziranosti zadržištva in delu pospeševalne službe in predstavlja največjo oviro pri naporih za povečevanje kmetijske pridelave in reje.

Od 192 tisoč kmečkih gospodarstev jih z organizacijami

V skupni kmetijski tržni proizvodnji v Sloveniji je v letu 1984 na zasebni sektor največji delež odpadel pri pridelavi vrtnin in krompirja, saj so prvih kmetije pridelali 98 odstotkov, krompirja pa skoraj 95 odstotkov vseh tržnih viškov. Tržni pridelek grozdja je znašal 91 odstotkov, klavnega goveda 89 odstotkov in mleka so oddali dobrih 86 odstotkov vseh oddanih količin. Velik delež predstavlja zasebni sektor tudi pri vzreji brojlerjev, saj odpade nanj 85 odstotkov vseh zaklanih piščancev, medtem ko pri prašičih odpade na zasebni sektor le 42 odstotkov vseh tržnih viškov.

gospodarstev, ki nimajo več kot en hektar zemlje. Če je bilo leta 1960 takšnih kmetij v Sloveniji le nekaj več kot 40 tisoč, se je njihovo število leta 1981

zdrženih kmetov proizvodno sodeluje le tretjina, v to sodelovanje pa se slabo vključujejo predvsem manjša kmečka gospodarstva, ki si pretežni del

dohodka pridobivajo zunaj kmetijstva. Temu primerno so seveda tudi povprečni pridelki v zasebnem kmetijstvu, ki so še vedno izredno nizki, čeprav podatki kažejo, da na usmerjenih kmetijah, ki sodelujejo z združnimi organizacijami, le-ti ne zaostajajo za tistimi v družbenem sektorju. Vzemimo za zgled pridelavo pšenice, kjer znašajo povprečni pridelki pri kmetih 3,2 tone na hektar, v družbenem sektorju pa je to povprečje že okrog 4,5 tone. Vendar je to povprečje za vseh 40 tisoč hektarjev površin, na katerih kmetje pridelujejo pšenico, na usmerjenih kmetijah pa je pridelok seveda znatno višji. V organizirano tržno pridelavo pšenice je bilo v letu 1983 vključenih 14 tisoč hektarjev kmečkih površin in na teh je bil pridelok enak družbenemu sektorju ali celo višji. Tisti kmetje, ki so bili vključeni v tekmovalne krožke, so pridelali celo več kot 5,5 tone pšenice na hektar. Podobno je tudi pri sladkorni pesi, kjer je pridelava v celoti organizirana in tu pridelok pri kmetih celo presega tistega v družbenem sektorju.

Vsi ti podatki torej kažejo, da je v zasebnem kmetijstvu še veliko neizkoriščenih možnosti, s pozitivno zakonodajo in z ustreznimi pogoji gospodarjenja pa je zato treba kmete spodbujati k večji in tudi bolj racionalni pridelavi in reji.

L. Kovač

ZAVAROVANJE ŽIVALI

Živinoreji pretijo mnoge nevarnosti in bolezni, zato je zavarovanje živali z zdravljenjem postalo pomemben element za ohranitev stala živali in za večji prirastek. Zaduja leta smo pri zavarovanju živali med tistimi, ki izgubljajo mnogo časa s problemi živinoreje.

Reja je intenzivnejša, povečalo se je pridobivanje mleka. V teh hudih fizioloških obremenitvah moznica pa se že ob najmanjši tehnološki paniki, zlasti v prehrani, pojavlja vrsta zdravstvenih in rejskih problemov. Pomankanje in tudi slaba preskrba v prehrani živali z rudninskimi snovmi in drugimi potrebnimi sestavinami povzročata na našem območju resne težave — zmanjšala se je naravna odpornost živali.

V Pomurju je od 1967. leta vključeno v zdravstveno varstvo okrog 50 odstotkov plemenske živine, sposobne za zavarovanje. Zaradi že navedenih problemov v živinoreji beležimo zadnja leta izgube, predvsem v letu 1985, tako pri izplačilih odškodnin kot tudi pri stroških zdravljenja. Leto 1985 je zaključeno z zelo slabim rezultatom, smrtnost je 2,38 odstotka. Izplačila odškodnin so se glede na tehnično premijo za škode povečala na 140 odstotkov. Veliko izgubo pa beležimo pri zdravljenju zavarovanih živali, to pa zaradi spremembe cenik uslug in močno povečanih potnih stroškov. Tako znaša skupni škodni rezultat pri zavarovanju živali z zdravljenjem — zasebni sektor 122 odstotkov. V letu 1985 smo za odškodnine pri smrtnosti 2,38 odstotka izplačali 19.596.030 din in za stroške zdravljenja 23.050.000 din. Torej je skupni znesek 122 odstotkov.

Zaradi stalnega naraščanja stroškov zdravljenja živali zasebnega sektorja so bile pri tej vrsti zavarovanja potrebne spremembe Splošnih pogojev za zavarovanje živali.

Zbor kmetijske rizične skupnosti pri Zavarovalni skupnosti Triglav je 27. 11. 1985 sprejel dopolnitev Sploš-

nih pogojev za zavarovanje živali, člen 11, in sicer:

Če je dogovorjeno tudi zavarovanje stroškov zdravljenja, plača Zavarovalna skupnost stroške intervencije, stroške porabljenih zdravil in prevozne stroške ob soudeležbi zavarovanca pri stroških zdravljenja. Soudeležba zavarovanca pri stroških zdravljenja lahko znaša do 30 odstotkov in se določa na podlagi škodnega rezultata pri zavarovanju živali z zdravljenjem.

Zbor delegatov kmetijske temeljne rizične skupnosti Pomurske območne skupnosti je 23. 12. 1985 o problematiki in stanju pri zavarovanju živali ugotovil, da so rezultati v tej zavarovalni skupini slabi in zaradi tega sprejema za leto 1986 naslednje spremembe pri zavarovanju živali:

1. Pri zavarovanju živali v družbenem sektorju znižanje ali povečanje zavarovalne premije na podlagi tehničnih rezultatov, torej bonus ali malus.

2. Pri zavarovanju plemenskih živali z zdravljenjem v zasebnem sektorju se spremeni tarifa, in sicer:

— za plemenska goveda se spremeni tarifa od 2,8 odstotka na 3,2 odstotka

— za kopitarje ostane tarifa kot je bila do sedaj, in sicer:

— pri uporabljanju za kmečka dela 5,2 odstotka

— pri uporabljanju za težja dela 6,5 odstotka.

Zbor delegatov temeljne rizične skupnosti je tudi določil 10-odstotno soudeležbo zavarovanca pri stroških zdravljenja.

Torej je s 1. 1. 1986 premijska tarifa za zavarovanje plemenskega goveda z

zdravljenjem zasebnega sektorja 3,2 odstotka z 10-odstotno soudeležbo zavarovanca pri stroških zdravljenja. Pri kopitarnih premijskih tarifah ostane, uvede se le 10-odstotna soudeležba zavarovanca pri stroških zdravljenja.

Kljub povečani premijski tarifi za plemensko govedo na 3,2 odstotka je ob najmanjši možni soudeležbi zava-

rovancev zavarovanje plemenskih goved z zdravljenjem v Pomurju najcenejše.

Zavedati se moramo, da predstavlja v Pomurju zavarovanje živali z zdravljenjem zasebnega sektorja del pospeševanja kmetijstva — konkretno živinoreje.

Tibor Bagari, kmet. inž.

Reja kakovostnih plemenskih živali ima v Pomurju že dolgoletno tradicijo. Seveda tudi uspehi ne izostajajo in pomursko govedo li-saste pasme se uvršča po kvaliteti v sam evropski vrh. Tako tudi povpraševanje po plemenski živini iz Pomurja narašča, poleg kupcev iz vseh koncev Jugoslavije pa se zanj zanimajo tudi na tujih tržiščih. Zaradi krize v živinoreji je v preteklih dveh letih povpraševanje v Jugoslaviji nekoliko padlo, v zadnjem času pa spet narašča. To potrjujejo tudi sejmi plemenske živine, ki jih v Murški Soboti organizira Živinorejsko veterinarski zavod za Pomurje. Posnetek je s sejma minul četrtlet, na katerega so rejci pripeljali več kot 80 plemenskih telic, manjkalo pa ni tudi kupcev. Cene za plemensko telico so se gibale okrog 260 in 270 tisoč dinarjev. Foto: L. Kovač

STROKOVNJAKI SVETUJEJO

Vpliv podlage na rast sadnega drevja

Ob nakupovanju sadja za ozimnico se marsikdo zamisli in ugotovi, da bi tudi sam lahko del vrta namenil pridelovanju sadja. Od zamisli do uresničitve lahko nastopi precej problemov. Predvsem se velikokrat pojavi vprašanje o podlagah in o sami tehniki sajenja.

PODLAGA ZA SADNO DREVJE

Na sadnem drevesu ločimo korenine, koreninski vrat, deblo in krošnjo. Podlaga »prispeva« korenine, koreninski vrat in del debela do cepljenega mesta.

Vsaka podlaga ima določene lastnosti, zaradi katerih se nanjo cepijo žlahtne sorte. Lahko je bujne ali šibke rasti, bolj ali manj občutljiva za nizke temperature, za različne bolezni itd.

Podlage so lahko generativne ali vegetativne. Generativne podlage rastejo iz semena. Tako podlago imenujemo sejaneček pa tudi »divjak« in je praviloma bujne rasti. Večina dreves na starih plantažah in kmečkih sadovnjakih je cepljenih na sejaneček. Tako drevesa razvijejo veliko krošnjo, ne potrebujejo opore, roditi pa začnejo precej pozneje kot na vegetativnih podlagah. Razdalje sajenja morajo biti velike. Sejance jablan in hruški izpodrivajo vegetativne podlage, precej pa se še uporabljajo sejanci breskev, marelic in orehov.

Vegetativne podlage so vzgojili s selekcijo in križanjem. Razmnožujejo se vegetativno — nespolno, zato ohranijo vse lastnosti matične rastline.

PODLAGE ZA JABLANE

M 27 je trenutno najšibkejša rastoča podlaga, ki se dobi v naših drevesnicah. Žlahtna sorta, cepljena na to podlago, zraste 1,5 do 1,8 metra visoko. Zaradi že v drugem letu po sajenju, velikokrat celo takoj prvo leto. Drevo potrebuje stalno oporo (npr. lesen kol). Podlaga je odpornjša za nizke temperature kot podlaga M 9. Nanjo cepimo predvsem bujno rastoče sorte (npr. jonagold, mutsu, boskop). Drevesa so zelo primerna za majhne vrtove in celo za gojenje v posodah na balkonih. Razdalja sajenja je od 0,8 do 1,2 metra.

M 9 je šibke rasti. Drevo zraste 2,5 do 2,8 metra visoko. Za rodi že v drugem letu po sajenju, včasih tudi isto leto po sajenju. Potrebuje stalno oporo. Dokaj dobro se prilagaja različnim tipom zemljišč. Precej občutljiva je za nizke temperature. Zelo primerna je za manjše vrtove in plantažne nasade. Razdalje sajenja do od 1,2 do 1,8 metra. Zelo rad jo objeda voluhar.

M 26 je srednje šibke rasti. Zraste do 3,2 metra visoko. Po nekaj letih opora ni več potrebna. Zaradi v 2 do 3 letih po sajenju. Drevesa sadimo od 1,8 do 2,5 metra narazen.

M M 106 raste srednje bujno. Drevesa dosežejo višino 3,5 metra. Ne potrebujejo opore. Zaradi v 2 do 3 letih po sajenju. Drevesa sadimo od 2,8 do 3,5 metra narazen.

M 111 je srednje bujne rasti. Drevesa zrastejo od 4 do 4,5 metra visoko. Ne potrebujejo opore. Zaradi eno leto kasneje kot na podlagi MM 106. Razdalje sajenja za to podlago so od 3 do 4 metre.

Naštete so tiste podlage, ki se v naših drevesnicah še dobijo. Bujno rastoče podlage so zelo primerne za nezaščiten vrtove ob počitniških hišicah, kjer smrad objeda sadno drevje. Visokodebelna drevesa lažje zaščitimo.

Pri hruškah sta najbolj zastopani dve podlagi: sejane hruške in kutina MA, ki jo razmnožujemo vegetativno. Ker vse sorte hruške niso skladne-kompatibilne s kutino (npr. viljamova), cepijo take sorte na posredovalko.

Posredovalna sorta se dobro ujema s kutino in s sorto, ki pa ni skladna s kutino. Zato potrebujemo leto več, da vzgojimo sadike na posredovalki. Na sejancu so drevesa bujne rasti, na kutini pa za tretjino šibkejša. Razdalje sajenja dreves, cepljenih na kutino, so od 1,5 do 3 metre, na sejancu pa od 2,5 do 4 metre. Drevesa večinoma ne potrebujejo opore.

Češnje cepimo na češnjev sejaneček, ki mora imeti gladek, svetlo rjav lub. Na sejancu se razvijejo velika, 5 in več metrov visoka drevesa. Sadimo jih od 5 do 7 metrov narazen. Na vegetativni podlagi F 12/1 je rast dreves bujna, vendar bolj izenačena kot na sejancu. Colt je novejša vegetativna podlaga, ki je približno za tretjino šibkejša rasti kot F 12/1. Drevesa hitro zarodijo (v 2. do 3. letu). Nekoliko bolj je občutljiva za nizke temperature, za to jo cepimo nižje kot F 12/1. Na podlagi colt drevesa razvijajo bolj odprte, široke krošnje. Na tej podlagi sadimo drevesa od 4 do 5 metrov narazen.

Breskve cepimo na sejaneček breskev in vegetativne slivove podlage, predvsem na st. julien in brompton. Na slivah rastejo nekoliko šibkeje. Kadar želimo na izkrčen nasad breskev zopet posaditi breskve, moramo obvezno vzeti za podlago slivo. Tudi na bolj težkih, vlažnih zemljiščih breskve, cepljene na slivo, bolje uspevajo. Drevesa, odvisno od vzgoje, sadimo od 2 do 4 metre narazen.

Slive cepimo na različne sejance sliv in na vegetativne podlage brompton, st. julien in pixy. Pixy ima najšibkejšo rast, saj drevesa dosežejo le tretjino do polovice rasti, ki jo razvijejo drevesa na podlagah brompton in st. julien. Na podlagi pixy sadimo drevesa v razdalji od 2 do 3 metre, na drugih dveh pa od 3 do 4 metre narazen.

Marelice cepimo na sejance marelic, veliko bolje pa se obnese cepljenje na slivove podlage (resnik, bistrica, bela sliva). Cepimo višje od 50 centimetrov, da pride čim bolj do izraza vpliv podlage. Marelice sadimo od 4 do 5 metrov narazen. (Po MMS)

S povezovanjem do cenejše pridelave

Podatki o številu pogodbenih skupnosti v Sloveniji kažejo, da se zanimanje kmetov za to neformalno obliko združevanja iz leta v leto povečuje. Po letu 1980 se je število le-teh v štirih letih povečalo za več kot polovico, tako da jih je bilo v letu 1984 že blizu 8 tisoč. Tudi kmetijska pridelava postaja vse dražja, sodobno kmetovanje zahteva večja vlaganja v tehnologijo in kmetje vse bolj spoznavajo, da nakup mehanizacije, ki ni dovolj izkoriščena, ni racionalna, zato se vse bolj odločajo za skupne nakupe. Tako večina pogodbenih skupnosti (več kot 6 tisoč) odpade na strojne skupnosti, žal pa je še vedno premalo skupnosti, v katerih bi se kmetje odločili za skupno organiziranje poljedelstva ali živinoreje, vključno z oblikovanjem zemljiških kompleksov, gradnjo skupnih objektov in podobno. Poleg strojnih skupnosti je tako še največ mlekarških skupnosti,

ki so jih v letu 1984 naštelih 630, sledijo pa pašne, za osuševanja, vinogradniške in druge skupnosti. Podobna je slika tudi v vseh štirih pomurskih občinah, kjer prav tako prevladujejo strojne skupnosti, med tem ko se za vse druge oblike pogodbenega povezovanja in združevanja kmetje le s težavo odločajo.

Med vzroki za zaostajanje na tem področju velja omeniti tudi prezahtevne kriterije za dodeljevanje družbenih sredstev, določene nejasnosti glede pogodbenih skupnosti med ožjimi družinskimi člani, pa seveda miselnost posameznikov, ki so jim često v ospredju le zasebno-lastniški interesi. Premalo pa so na tem področju naredili tudi v kmetijskih združenjih, kjer je pospeševalna služba često prešibka, zato kmetom tudi ne ponudi ustreznih in zanimivih skupnih programov. Vsekakor bo potrebno na tem področju narediti v prihodnje ve-

liko več, saj bomo le tako lahko zmanjšali stroške v kmetijstvu in pocenili pridelavo.

Nekaj poskusov je bilo na tem področju sicer narejenih, vendar se niso obnesli. Osuševalne skupnosti, ki so jih ustanovili kmetje, so živele največkrat le toliko časa, dokler osuševanja niso bile končana, morda so se prvo leto odločili za eno kulturo na teh površinah, nato pa je spet nadaljeval vsak po svoje. Možnosti za pogodbeno povezovanje kmetov pa niso samo v poljedelstvu, pač pa tudi na drugih področjih kmetijstva. Denimo v sadjarstvu, kjer bi s povezovanjem v pogodbeno skupnosti lahko bistveno pocenili obnovo sadovnjakov ter s tem prihranili tudi precejšnja lastna in družbena sredstva. Kot vzor za to bi nam lahko bile vinogradniške skupnosti na Primorskem in v Goriških Brdih, kjer rezultati tovrstnega združevanja ne izostajajo. L. Kovač

Usposabljanje kmetijskih zemljišč

Tudi pomurski kmetijci se zavedajo, da se le na usposobljenih zemljiščih da dosežati visok pridelok, ne glede na to, če so to njivske ali travniške površine. V preteklih dveh srednjeročnih obdobjih so zato v Pomurju posebno pozornost namenjali osuševanju in danes ugotavljajo, da je dobršen del kmetijskih zemljišč že usposobljen za pridelavo. Medtem ko je družbeni sektor takorekoč osušil skoraj vse svoje površine, pa jih še precej dela čaka na kmečkih površinah. Družbeni sektor je za ta dela dokaj dobro usposobljen, zato rezultati ne izostajajo, več težav pa se pojavlja v zasebnem sektorju. Ta za osuševanje ponekod še vedno ni ustrezno organiziran, zato se sredstva v te namene nemalokrat tudi neracionalno trošijo. Socialno z osuševanjem v zasebnem

sektorju potekajo tudi zlozbe, kjer prav tako često prihaja do zapletov. Da bi delo na tem področju steklo uspešneje, v soboški občini razmišljajo, da bi del komisije za zlozbe profesionalizirali.

Čeprav so bila v preteklosti v osuševanju vložena precejšnja družbena sredstva, rezultati že kažejo, da so bile te naložbe upravičene. To navsezadnje potrjuje tudi večja tržnost, ki se v Pomurju iz leta v leto povečuje, na osnovi izkušenj na že osušeni površini pa se med kmeti povečuje tudi zanimanje za nove. Re-

zultati namreč kažejo, da se je na takih površinah pridelok v poljedelstvu povečal za tri- do štirikrat, na osušeni travnikih pa poleg znatno boljše kakovosti dosegajo tudi do desetkrat večje pridelke.

Osušene površine pa je treba seveda tudi ustrezno vzdrževati, saj sicer vsa vlaganja že po nekaj letih ne bodo več dajala pravih rezultatov. Žal pa na to često pozabljamo, zato bi morale skupnosti za osuševanje tudi po opravljenem osuševanju skrbeti za vzdrževanje osuševalnih sistemov. L. Kovač

Turnišče: Cene pujskov

Če se bo tako nadaljevalo, kmalu na sejmu v Turnišču ne bo več možno kupiti pujskov. Minuli četrtek so jih rejci namreč pripeljali le 6 in tudi vse so prodali, saj je bilo kupcev veliko. Cena se je gibala med 16.000 in 18.000 dinarji za par.

MURA JE LE ENA, NAM VSEM DODELJENA...

Svojevrsno uverturo v sredino (15. januarja) javno tribuno o name-ravanju gradnji niza hidroelektrarn na reki Muri — pripravili so jo marksistični center mariborske univerze, medobčinsko študijsko središ-če CK ZKS Pomurja in ekološka skupina pri soboški občinski konfe-renci ZSMS — je pomenilo že srečanje skupine tako imenovanih zele-nih z avstrijskim publicistom, časnika in pobudnikom akcije za var-stvo okolja v avstrijskem parlamentu dr. Güntherjem Nenningom v Ra-dencih. Hkrati je s polno paro delovala agitacijsko-propagandna maši-nerija z vsemi spremljajočimi prijemi, ki bi prav lahko bili v določenem smislu lekcija vsem tistim, ki se raje — ker — ač tako udobneje in var-neje — oprijemajo okostenelih, malone dogmatskih, ukalupljenih metod dela z ljudmi.

Menda galerija še ni bila tako polna kot tokrat, ko se je zbral to takorekoč »cvet zelene alternativ-e« iz Pomurja in Slovenije, da bi v velikem slogu, naelektrinem »hydeparkovskem« ozračju in ob megalomanskem projektu ve-soljnemu slovenstvu izpričal (in izkričal), kako se noče in ne želi tako zlahka vdati v usodo, ki naj bi mu jo s ponujeno (vsiljeno?) različno energetske izrabe Mure »zabetoniralo«. Elektrogospo-darstvo in glavni projektant inž. Janko Kovačec iz mariborskega Elektroprojekta. S Sandrom Per-tinijem bi dejali: »Ne strinjam se s svojimi idejami in z vsemi moči mi se bom boril proti njim, pri-pravljen pa sem žrtvovati tudi ži-vljenje za to, da boš ti svoje ideje lahko vedno izrazil.«

Za »ogrevanje na odprti sceni« je eden od predsedujočih, vodja ekološke skupine Darko Kutoš, prbral ep o Muri domač-ni Jožeta Bagarša s Petanjec, »porojen« 14. januarja ob treh zjutraj, ki mu je občinstvo pritru-jujoče zaploskalo. Tudi predstavn-ik pomurskega društva za var-stvo okolja mag. Andrej Kralj — zanj so organizatorji predvideli uvodni nagovor — je bil deležen glasnega pritrdjevanja navzočih,

drugič, problemi, ki zadevajo na-še preživetje in tretjič, gre za pro-bleme, ki jih zagovorniki elek-trarn postavljajo predvsem kot strokovne. Ravno po tej stroko-vni plati sem skušal dokazati, da tej strokovnosti vendarle marsi-kaj manjka. Govornik je dal ve-deti, da so nekatera od vprašanj take vrste, ki zadevajo oz. je za-nje potrebnih zgolj nekaj osnov-nih znanj iz srednješolske fizike in biologije. Kar se tiče socialnih problemov v zvezi z gradnjo murskih elektrarn, pa je Novak sodil, da gre pri tem za našo so-cialno samoupravno zrelost. Čudno se mu zdi, kako je mogo-če, da — dobesedno povedano — »lahko kot biolog najdem takš-ne luknje v sistemih in napišem toliko pripomb. To je kar never-jetno za neko strokovno organi-zacijo.« Meril je kajpak zlasti na Elektrogospodarstvo.

ELEKTRARNE BODO, PA PI-KA!

Sociolog Janko Votek je govori-l o elektrarnah na Muri kot pa-radoksu in skušal to osvetliti z vidika narodnega gospodarstva in ne — kot je dejal — »z vidika monopolnega položaja Elektro-gospodarstva, ki nam vsiljuje ta

dovoljeno, da bi si v njej v pri-hodnje prali roke« — in vpraša-nju, kakšen je sistem gradnje av-strijskih hidroelektrarn, se je z daljšim, pisno pripravljenim pri-spevkom v imenu marksistične sekcije oglasila Viljemka Nedog, dijakinja srednje družboslovne šole iz Maribora. Naslovila ga je: Muri grozi nevarnost. Poglej-mo le nekaj najbolj iskrih in so-čnih odlomkov! »Ali naj krat-kočasno in začasno rešimo pro-blem brezposelnosti določenega

Slika: Abraham Albert

odstotka prebivalcev in s tem uničevalno posezevno v okolje ter odpremo nov, tokrat bolj pe-reč ekološki problem, ki ne bo zaobjel le nekaj odstotkov aktiv-nega prebivalstva Slovenije, kol-i-ko je pač brezposelnih gradbeni-kov, marveč okoli dva milijona prebivalcev celotnega slovenskega prostora, bodisi Slovencev ali nacionalnih manjšin Madžarov in Italijanov... Kot jedrske elektrarne so tudi hidroelektrarne, ki škodljivo posegajo v narav-no okolje, zgolj Potemkinove vasi nerazvitega sveta. Grešiti je človeško, toda enkrat je treba spregledati te napake in jih zave-stno popraviti, in to tokrat, ko še ni prepozno, saj se po toči zme-raj zaman zvoni. Ali res moramo s takšnimi programi gradnje elektrarn po stopinjah tistih ne-razvitih dežel v svetu, ki so bile že skoraj na tem, da se industrializirajo, vendar jim je v svetovni delitvi dela pripadla funkcija per-manentne gospodarske zao-stalosti oziroma nerazvitosti, ker to ustreza mednarodnim cen-trom kapitala, ki delujejo po načelu: umazana tehnologija v ko-lonije, pri tem pa ne upoštevajo neizoliranosti posameznih narav-nih enot? (...) Upravičeno se la-hko vprašamo, ali bodo potem na murskem polju, sestavni enoti ži-tnice Panonske nižine, še uspevale vse kulturne rastline današnjih tamkajšnjih rodovitnih površin, ki so kot vir prehrane tesno po-vezane s človekovo eksistenco. Z nihanjem rečne struge, pogla-bljanjem in dvigovanjem, bi se delo zmanjšala gladina podtal-nice, to je na mestih, kjer bi bila struga poglobljena, delno pa bi se onesnažila z umazano rečno vodo na mestih, kjer bi se struga dvigovala nad normalno raven reke. Pa tudi krčenje gozdov in logov kot filtrov čiste vode bi vplivalo na manjšo količino pit-ne vode, saj so gozdna tla takore-koč rezervoar. (...) SZDL-jevci so sklicali tajni posvet predsed-nikov krajevnih konferenc SZDL Slovenije in jim zaupno razložili, da elektrarne morajo biti in da je to edina korist, ki jo lahko dobi Pomurje od centra. Zato naj bo pripravljeno, da zagotovijo, če bo potrebno, političen konsenz na svojem območju pod krinko demokratičnosti. (Ploskanje.)

ZAHTEVA PO NACIONAL-NEM REFERENDUMU

Konec prve ure javne tribune, ko smo se v galeriji soboškega Kulturnega centra zasačili pri — glede na »našpičenost« navzočih skorajda pregrešni — misli na starost slovenskih energetikov, dr. Vladimirja Šlebingerja, ter nekdanje poslance Ivana Krefta, Rada Pušenjaka in številne dru-ge, ki so se pred poldrugim de-setletjem in več na republiko in vse kriplje potegovali za elektrar-ne na Muri, je v njej lastnem slo-gu spregovorila Alenka Bizjak iz društva za varstvo okolja Ljub-ljana. »Ob razgrnitvi načrtov hidroelektrarn na reki Muri pa se je spet ponovil v bistvu ves ta nesprejemljivi način, ki ga naša teorija države samoupravnega socializma ne pozna, je pa zato v praksi v vsakdanjem življenju nenehno navzoč. To si upam tr-diti s tem, ker ni bilo do danes nobene širše javne razprave, če-prav bi ta poseg neposredno traj-

no ogrozil skoraj dva tisoč hek-tarjev površin. Se več: študija predvideva izrabo celotnega slo-venskega toka reke Mure, kot da je reko kar tako lahko spremniti v kanal, napolnjen z vodo, ki se do osem metrov visoko dviga nad pomursko ravnino. Na tak način ne moremo in ne smemo razmišljati o naših vodah. Kulturni narod svoje reke čuva in z njimi gospodari tako, da jih izra-blja v razumni meri. Nesprejem-ljivo je, da bi se še živo, tekočo

vodo, predvsem pa njene edin-stvene mrtvice, ki so že medna-rodno zaščitene, glede na svojo favno in floro na ta način uniči-lo. Spet smo priča prikazovanja samo enega predloga in nimamo za razpavo nobene druge alter-native. In spet je predložena taka sektorska študija, ki obravnava vidike in koristi le elektrogospo-darstva in morda še vodnega gos-podarstva. In spet se z njo izsilju-je, češ da je pričetek gradnje prve hidroelektrarne Hrasnje pred vrati. Trdijo, da je bilo že vse dogovorjeno in da je bila za študijo porabljena velika vsota denarja in seveda tudi časa. Bizjakova je sprožila pobudo, naj bi se proučila možnost vloge za oceno ustavnosti in zakoniti-sti na ustavno sodišče Slovenije na osnovi veljavnega zakona o urejanju prostora, ki v svojih čle-nih terja izdelavo ustreznih plan-skih aktov za območja, na kate-rnih se predvidevajo večji posegi, ki bi lahko bistveno spremenili odnose v prostoru. »Morda bi razmislili o zahtevi za nacionalni referendum, ker je pod vpraša-jem usoda velikega dela sloven-ske zemlje in ljudi.«

NAJVEČJI ENERGETSKI PO-TRATNEŽI V EVROPI

Tudi predstavnica slovenskega društva za varstvo okolja Jelka Kraigherjeva je terjala več vari-antnih predlogov za energetske izrabo reke Mure. »Ne smemo pozabiti, da sodimo med največ-je potratneže energije v Evropi na enoto družbenega proizvoda. Tretjina slovenskega gospodar-stva porabi skoraj tri četrtine energije, ki jo proizvajajo v Slo-veniji, za proizvodnjo izdelkov, ki jih doma prodaja po dvakrat ali celo trikrat višji ceni od uvo-zne cene, ob tem, da plačuje energijo po nižji ceni, kot jo mo-rajajo plačevati gospodinjstva.« Je spomnila Kraigherjeva. »V naj-krajšem času bi morali narediti program racionalizacije energije in ugotoviti stvarne potrebe in možnosti po dodatnih virih ener-gije. Najbrž bi se v tem primeru zadovoljile potrebe z eno ali naj-več, dvema novima hidroelek-trarnama, ne pa z verigo, kot je predvideno.« Dr. Dušan Plut z oddelka za geografijo ljublj-an-ske filozofske fakultete je osvet-lil nekatere širše prostorsko-eko-loške dileme, ki se pojavljajo ob gradnji hidroelektrarn na Muri. »Prekmurje se je šele pred ne-davnim — če gledamo zgodovins-ko — priključilo k Sloveniji. Kaj z njim delamo? Enotavno ga z 200-metrskim kanalom po-novno izdvojimo iz matične do-movine. (Pritrujujoče ploskanje.) Mislim, da je pri tem izredno po-memben narodnoobrambni in strateški vidik, o katerem prakti-čno ne razmišljamo,« je opozoril dr. Plut.

OGROŽENA ČRPALIŠČA PITNE VODE

Oglasil se je inženir elektro-tehnike Geza Temlin iz Murske Sobote. »Iz študije jasno izhaja, da so ogroženi Lutverci kot črpališče za Gornjo Radgono in oko-lico, Krog kot centralno črpališ-če pitne vode za občino Murska Sobota — gre tudi za Moravske Toplice s turizmom vse do Can-kove in Bogojine — in pravkar

zgrajeno vodno črpališče na Mo-ti za Ljutomer in okolico. Ogro-ženo bo tudi letno kopališče v avstrijski Radgoni. Kako bo Ju-goslavija tam škodo plačala, si lahko mislimo. Potrebno bi bilo postaviti enako ceno električne energije za velike porabnike kot materam samohranilkam in upo-koncem. Morda bi potem prišli stran od zastarelih tehnologij in beseda prestrukturiranje gos-podarstva ne bi bila le beseda. (Ploskanje.) Ker so predstavniki Elektrogospodarstva ob koncu druge ure javne tribune še kar naprej molčali, je Štefan Smej iz delovnega predsedstva začel izvi-vati: »Predlagam, da s skupnimi močmi spravimo Elektrogospo-darstvo iz dogmatskega dremeža. (Smeh in ploskanje.) Upam, da nam tačas niso pripravljali kakš-nih drugačnih alternativ... Skratka, dobro bi bilo, če se v tej učni uri globalnega mišljenja in lokalnega delovanja pojavi mrzel piš razuma Elektrogospodarstva z nalogami, za katere jih je za-dolžila domovina, kot radi govo-rijo.« Vodja projekta gradnje ve-rig hidroelektrarn na Savi in Mu-ri se je naposled le odločil, da spregovori. Pozivajoč na strpnost pri izpolnjevanju sektorskih na-log ter konsenz, je skušal najprej predstaviti sestav energetske po-rabe (s cenami in stroški) v naši republici, nato pa dokazati na-slednje: »Tako pripravljenih na-črtov graditve hidroenergetskih objektov, kot jih imamo sedaj v obeh primerih graditve hidroelek-trarn na Savi in Muri, v sloven-ski povojni zgodovini še ni-smo imeli.« Občinstvo je to nje-govo sodbo dočakalo s porogljivi-m krohodom in življenji. Podob-na usoda je čakala glavnega pro-jecktanta, inž. Janka Kovačeca iz Elektroprojekta v Mariboru.

JEREBICA JE ŽE SKORAJ IZUMRLA

Še prej pa sta imela besedo — kajpak ob nekaterih drugih med-ključih in zbadljivkah iz zbrane množice — Pavel Pongrac, pred-sednik soboškega izvršnega sve-ta, in Edvard Metličar, predsed-nik komisije pri medobčinski gos-podarski zbornici za spremlja-

Pongrac. Drugi je v daljšem na-stopu ponovil že povedane resni-če, polresnice ali neresnice v zve-zi z murskimi elektrarnami ter se ustavil pri vprašanju avstrijskih elektrarn. »Imel sem priložnost ogledati si vse tipe avstrijskih elektrarn. Tudi pri teh jezovi so, vendar nižji. Vendar pa nismo razmišljali, kaj pomeni za nas že gradnja elektrarn v Avstriji, ne samo pri nas. Ne smemo pozabi-ti, da 200-metrski kanal, o kate-rem govorimo, pri naših sosedih v vsej dolžini obstoja in da se vi-sokovodni val in nevarnost razli-vanja vode v celoti prenaša na naše ozemlje.«

NA SCENI JE PROJEKTANT

Po že nekoliko obrabljene-m, preprostem spoznanju — okolje je predragoceno, da bi ga zaupa-li strokovnjakom — in izzivu, češ da se kljub raznim Fenijem, Obrovcem in podobnim megalomanskim projektom ponovno provocira zaupanje, je filozof Smej prepustil besedo glavnemu projektantu, inž. Janku Kovače-cu: Izjemna dolžina njegovih po-jasnevanj, več kot pol ure, ne dopušča povzetrov v celoti, mar-več le nekaj odlomkov. Predsta-vil je osnovno koncepcijo ener-getske izrabe reke Mure in se kasneje zdržal — med večkrat-nimi prekinitvami z življenji in glasnimi protesti iz občinstva — pri posameznih odprtih proble-mih. Slišali smo njegova pojasni-la o nekaterih minulih inčičah ter utemeljitev zadnje, ki predvi-deva verigo osmih elektrarn. Pose-bej ostro se je poslušalstvo odzvalo in protestiralo ob na-slednji izjavi: »S katerim koli Obmurcem sem govoral, vsak je rekel: Rešite nas poplav!« Zavr-nil je mnenje, da bodo zavoljo elektrarn mrtvice šle po zlu, o močvirjih pa razsodil: »Kmetijci jih neradi vidjo, gozdarji pa jih radi vidijo. Tudi meni se zdi, da ob Muri pripada zemljišče lo-gom ne njivam.« Kar zadeva av-strijske elektrarne, smo zvedeli tole: »Gre za verigo šestih elek-trarn z več ali manj enakim, pad-cem kot ga imajo predvidene na-še murske elektrarne. Stojijo na bolj ali manj enakem ozemlju in

Ščepec podatkovnih paberkov

»V gradivih je zapisano, da bo treba za gradnjo hidroelektrarn na Savi in Muri nameniti 611 milijonov dolarjev. O dinarjih ne bi govoril, ker bo jutri ta cena že drugačna. Kako bomo prišli do tega denarja? 50 odstotkov bo znašala lastna udeležba Elektrogospodarstva, 30 odstotkov bodo znašala domača posojila in predviden razpis javnega posojila in 20 odstotkov, to je 122 milijonov dolarjev, bomo dobili s pomočjo tu-jih kreditov. Podatka ne bi komentiral.« (Dr. Dušan Plut)

»Pred več kot poldrugim letom so v Posavju ustanovili projektni svet za gradnjo verige hidroelektrarn na Savi in zaposlili profesionalce, ki lahko sprotno spremljajo vse aktivnosti in niso podvrženi časovni stiski. Podobno bi kazalo narediti pri nas, ker je to doslej poseg največjega pomena v tej pokrajini.« (Edvard Metličar)

»Govorimo o hektarjih obdelovalne zemlje, ki jo bodo murske elek-trarne porile s tem svojim 300-metrskim pasom, 200-metrskim vodo in sto metri nasipov. Na tribuni piše, da je to najboljša obdelovalna zemlja. Hkrati poslušamo, da v Apačah ob Muri pesek zasipava agromeliorira-na zemljišča. To sta dve stvari, ki ne gresta skupaj. Sprašujem, kaj pa veliko večje količine kmetijskih zemljišč, dejansko njiv, ki so bila zavze-ta okrog Avtoradgone, Elrada, lesne industrije v Boračevu in še kje.« (Janko Kovačec)

ko je med drugim omenil: »De-setletja smo se zbirali odrasli in skušali družbi dopovedati, kaj nam grozi. Vse zaman. Posmehljivo so nas imenovali »lufarjec«. Človek je dobil vtis, da se obnašamo kot don Kihot, ki se bori z mlino na veter.«

BREZOBZIREN, NESTROKO-VNO PRIPRAVLJEN PRO-JEKT

Vstal je filozof Štefan Smej iz delovnega predsedstva, začel z večpomensko romantiko, bivanjskimi (eksistencialnimi) stiskami, žrtvovanjem pokrajine in sklenil z nepredvidljivimi posledicami, ki jih bo imela predvidena gradnja verige hidroelektrarn na Mu-ri. »Tako na primer ne bo mogel prekmurski dečak zaklicati prele-škemu čehu čez Muro. V teh zim-skih dneh, ko sekajo drva, se ne bodo mogli pogovarjati z levega brega na desni breg, kaj šele, da bo mogel kdo zalučati ploščati kamen z murskega proda po gladini reke. Reke ne bo več. To bo kanal. Tri do osem metrov visoki nasipi. Posekan gozd. S temi be-sedami bi rad označil usodnost tega brezobzirnega projekta, ki namerava celotno Muro vkleiniti. To je tisto kar nas skrbi v času, ko se zarijujejo drugačne veščine in tehnologije za pridobivanje dobrin, ki jih imenujemo alternati-vne.«

Pomenljiv je bil v svojem na-stopu tudi biolog-ekolog prof. Tone Novak, ki je v dnevnem ti-sku — predvsem pa v zadnji šte-vilki mariborske Katedre — do-dal nekaj zanimivih in koristnih strokovnih zrn k problematiki, zadevajoči murske elektrarne. »Kar me je zelo presenetilo in res premaknilo, da sem se tega temeljiteje lotil, je dejstvo, da so ti problemi, ki se odpirajo v zve-zi z Muro, prvič, občečloveški.

projekt.« Eden najpopularnejših Sobočanov, strojni ključavničar Ludvik Lajči-Zaluso, ki se je na tribuni označil kot mali filozof in strasten raziskovalec pretklosti Prekmurja, si ni mogel kaj, da ne bi segel v zgodovino in spomnil na nekdanjo ločenost pokrajine ob Muri od matične domovine Slovenije. Glede elektrarn je po-nudil nekaj, po njegovem ne-spodbitnih dejstev o podtalnici, izkopiščanju termalnih vrelcev in bioplina ter kompromisni rešitvi pri energetske izrabi Mure z upo-rabo lastne pameti. »A res nima-mo vrhunskih strokovnjakov, ki bi zgradili vsaj eno prototipno plavajočo turbino takega tipa, da bi imela možnost izkoristiti vse-kakor ugodno hitrost reke Mu-re?« je želel biti konstruktiven Zaluso. Z zanimanjem smo pris-luhnili Matjažu Ježu z maribors-kega Zavoda za spomeniško varstvo. »Ugotovili smo, da je naravna dediščina Pomurja iz-redno bogata, pestra in jo mora-mo na vsak način ohraniti. Pro-jekti, ki so izdelani za predvide-ne hidrocentrale, so pomanjklji-vi, in to predvsem v poglavju, kjer je potrebno napovedovati posledice predvidenih posegov na okolje. Treba jih je dopolniti in šele potem presoditi, če smo sploh sposobni na razumen na-čin, z razumnimi sredstvi te vpli-ve obvladati. Šele po tej presoji-se lahko odločimo: gradnja da ali ne. Danes slišimo predvsem iz nekaterih političnih vrhov, da je ta presoja že na pamet vnapej narejena. Slišimo: centrale bodo, pa pika! Tako seveda — ne na temelju strokovnih ne družbenih odločitev in načel — ne moremo sodelovati.«

ZGOLJI POTEMKINOVE VASI NERAZVITEGA SVETA

Po republici iz občinstva — »čeprav je reka Mura mokra, ni

Pikantnejše s tribuninega menuja

»Okolje je res preveč pomembno, da bi ga lahko prepustili strokov-njakom, toda tudi preveč pomembno, da bi ga pustili filozofom. Mislim, da je okolje tako pomembno, da je last nas vseh.« (Dr. Peter Novak)

»Nihče me ne more prepričati, da ste sklenili z naravo takšen sa-moupravni sporazum, da bo po vseh teh posegih podtalnica v redu. Pri vseh teh pogovorih in pisanju strašansko pogršam Radensko. Nikjer je ni slišati. Zopet: ali je Radenska sklenila samoupravni sporazum z na-ravo, da bosta dva vrelca izginila, drugi pa ne?« (Ljerkka Godič, botani-čarka z mariborske Pedagoške akademije)

»Poseben problem se mi zdi problem vrelcev mineralne vode in po-zivam predstavnika Radenske, da povejo svoja stališča. Če se poetično izrazim: Radenska tri srca so osvojila srca Evrope in sveta, mi bomo, bojim se, povzročili infarkt Radenske.« (Dr. Dušan Devetak z maribor-ske Pedagoške akademije)

nje priprav na gradnjo verige murskih elektrarn. Prvemu se je zdelo ustrezno razgrniti nekaj bolj pragmatičnih dejstev. »Ogromno sredstev vlagamo v melioracije in združevanje zem-ljišč. Pripravljamo namakanje. Vsi ugotavljamo, da z vodo iz Mure, ki je močno onesnažena, ni mogoče namakati. Hkrati ne vemo, kakšne posledice bo imela — če je Mura umazana — na dvig ali padec podtalnice ter sploh na razvoj kmetijstva, ki ga v regiji postavljamo na prvo me-sto. Dalje, gozdovi. V preteklosti smo delali velike napake, saj smo pri melioracijah vse vetro-brane in grmičevje posekali. Ohraniti moramo naravno ravnovesje in manjšo divjad, recimo jerebico, ki je sicer že skoraj izu-mrla, ker ni razmer za normalno življenje. Ob vsem tem ne sme-mo pozabiti, da energijo rabimo, da rabimo delovna mesta in ne moremo Pomurja ohranjati kot močvirno območje iz časa Miška Kranjca. Mora biti takšen razvoj, ki bo imel ugodne posledice na življenje in delo ljudi. Elektrogospodarstvo bi moralo bolj kon-kretno pojasniti določene stvari. Mi smo se 22. 11. dogovarjali, da bi za širšo javnost Elektrogospo-darstvo pripravilo — na 20 ali 30 straneh — izvleček iz vseh študij in ga dalo v razpravo. O gradnji elektrarn bomo namreč morali razpravljati na zborih skupščine in delegati bodo glasovali, če bo vse skupaj razčiščeno. Če ne bo, delegati verjetno ne bodo glasova-li za te načrte.« je spomnil

zemljišču, kot je pri nas. Ne bi si upal trditi, kar je zapisano zunaj na plakatu, da bi Avstrijci rekli, da na tistem območju ne morejo živeti. Prve elektrarne tam obratujejo že več kot 15 let in nistem opazil, da bi domačini rekli, da so uničeni. Se pravi, da je možno najti konsenz in graditi elektrar-ne. Če bi nekdo hotel uničiti Mu-ro, sem jaz prvi proti temu.« Kaj pa vprašanje podtalnice? »Ver-jamem, da ste na to vprašanje ze-lo navezani in v njem leži glavni strah te tribune. V projektu so predvideni določeni ukrepi. To je tista nesrečna peščena prepro-ga red nasipi, ki nam nasipe od-mika od reke Mure za 50 do 70 metrov. Mi dopuščamo, da izpod nasipov preteče točno določena količina vode, ki jo še toleriramo in s katero lahko podtalnico ob-vladamo po današnjih hidrome-hanskih principih na višini, ki jo bodo določili gozdarji, kmetijci in koristniki zemljišča. V elabo-ratu smo napisali, naj ostane podtalnica na približno srednji današnji višini.« je pojasnjeval Kovačec.

Na tribuni so se oglasili še šte-vilni drugi udeleženci, med njimi tudi dr. Peter Novak, predsednik sveta za varstvo okolja pri repu-blički konferenci SZDL, ki je odločno zanikal, da bi imeli kakr-šenkoli tajni sestanek s predsedni-ki krajevnih konferenc SZDL in jih »posiljevali« z elektrarnami ter se zavezal za nadaljnji odprt, tvoren in demokratičen dialog o vseh posegih v prostor in okolje. BRANKO ŽUNEČ

Najprej začasne rešitve, nato pa ...

»Prav je, da hoste prišli, kajti končno bi radi enkrat povedali, kaj je naš problem in zakaj pravzaprav gre.« Tako se je začelo dogovarjanje o obisku v krajevni skupnosti Bučkovi. Zakaj prav tam? Veliko je problemov, s katerimi se srečujejo. Poleg ceste Bučkovi—Batjan, ki je v novem referendumskem programu občine Ljutomer, si drugega, kar bi oujno potrebovali in kar si želijo, ne bodo mogli privoščiti — ali pa? Vsekakor v zvezi pred referendumom ni bilo kaj prijetno, oziroma je bilo po besedah sogovornikov — Alojza Makoterja, Slavka Kranjca in Branka Koštilja — napačno razumljeno. In če je bilo napačno razumljeno, smo poprosili za točno razlago. Podal jo je ravnatelj osnovne šole Alojz Makoter:

»V naši krajevni skupnosti nikoli nismo bili proti referendumskemu programu. Nikoli pa se seveda nismo strinjali, da niso uvrstili vanj naše šole. Že, ko se je sprejemal referendumski program za leto 1976—1981 in 1981—1985, smo ostali na »suhem«, čeprav so naši otroci prav tako, ali pa še bolj potrebni prizidka z novo sodobno telovadnico, ki je v naši šoli sploh nimamo. Torej še enkrat poudarjam: nikoli nismo bili proti referendumu in proti programu, boli pa nas, da smo ponovno »izviseli«.

Kažejo pa se nekatere rešitve. O tem je spregovoril Slavko Kranjc, predsednik sveta KS Bučkovi:

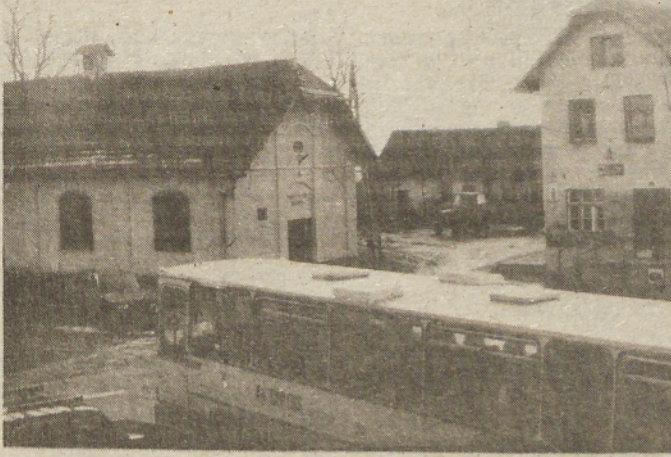
»Tik pred novim letom smo zahtevali sestanek s predstavniki občine in socialistične zveze, na katerem smo se dogovorili o nekaterih konkretnih stvareh pri iskanju rešitev našega problema zunaj referendumskega programa. Mislim, da smo nekatere našli. Seveda moram poudariti, da so predlogi oz. sprejeti sklepi o ureditvi kuhinje, telovadnice ter jedilnice za naše otroke le zača-

ni. Trajno bodo rešeni le z zgraditvijo prizidka pri šoli. Ti sklepi pa so takšni: Prostor za telovadnico bomo dobili z obnovo sedanjega kulturnega doma v večnamensko dvorano. V njem bo potrebno obnoviti pode, oder, ogrevanje, zidove ... Ker bo to večnamenski prostor, bomo dvorano, ko bo preurejena, uporabljali za kulturne prireditve in delo kulturnega društva, športne aktivnosti šolarjev in krajanov in za druge prireditve. Ko bomo zgradili prizidek k osnovni šoli, pa se bo večina športnih aktivnosti preselila v novo telovadnico. Dvorana pa bo po tem ponovno namenjena kulturnim prireditvam v krajevni skupnosti.«

Alojz Makoter takoj doda: Kuhinjo in jedilnico pri OŠ Bučkovi pa bomo nato uredili v prostoru, kjer je sedaj telovadnica. S tem bomo pridobili potreben prostor za kuhinjo, opremo pa bomo dobili iz kuhinje v ukinjeni OŠ Vučja vas.«

V pogovor se vključil tudi Branko Košti:

»Dogovorili smo se, da bodo seznam potrebnih del uredili v projektivni enoti PGP Ljutomer,

Dvorana kulturnega doma, ki jo bodo začasno preuredili v večnamenski prostor za športno in kulturno dejavnost otrok in krajanov.

denar pa bodo dali sisi (kulturni, izobraževalni ...). Nadaljnje aktivnosti bosta vodila ljutomerski izvršni svet in komite za družbeno načrtovanje in gospodarski razvoj. Seveda smo se dogovorili, da je potrebno problem našega prizidka zapisati v dolgoročni program razvoja občine Ljutomer. Razprava pa je pokazala, da bi s prizidkom lahko reševali tudi problem zdravstvene ambulante, pošte ter krajevne skupnosti. Cestna skupnost je odgovorna za redno vzdrževanje cest Bačkovi—Moravski Vrh in Radoslavci—Gomila, seveda z denarjem za redno vzdrževanje. Zdravstveni dom pa je dolžan dokončno urediti sedanjo ambulanto in poskrbeti za zdravnika.

urediti pa morajo probleme v zobni ambulanti. Seveda smo se dogovorili tudi za roke, do katerih naj bi bile te naloge opravljene. Najpomembnejši je dogovor, da bi sedanji kulturni dom obnovili in preuredili do sredine prihodnjega leta.«

Besedo je ponovno prevzel Alojz Makoter:

»Pred kratkim smo imeli tudi programsko-volilno sejo osnovne organizacije ZK, kjer smo ugotovili, da so naši krajanje ponovno pokazali veliko mero solidarnosti, saj je krajevna skupnost kot celota glasovala za uvedbo samoprispevka, saj istočasno pričakujejo, da bodo tudi oni deležni solidarnosti, ki jo že deset let zman pričakujejo.«

V Bučkovich je še veliko problemov — od prizadevanj za pridobitev kakšne manjše obratovnice, kjer bi se mladi lahko zaposlili, do nedelavnega kulturnega društva. Vendar pa so to takšni problemi, ki bi zatevali nov reportažni zapis iz krajevne skupnosti. Za konec lahko ugotovimo, da bodo nekateri problemi začasno le rešeni, krajanje pa bodo z upanjem zdrli v referendumsko obdobje 1990—1995, ko naj bi se pogovarjali o novem občinskem samoprispevku.

V pogovoru so sodelovali. Slavko Kranjc (predsednik sveta KS Bučkovi)

Alojz Makoter (ravnatelj OŠ Bučkovi in sekretar OO ZK)

(Branko Košti (podpredsednik KK SZDL Bučkovi)

Dušan Loparnik

V Dokležovju imajo kolektivno vodstvo

Že velikokrat sem obiskal kraj Dokležovje, kjer se krajanje v glavnem srečujejo, s podobnimi problemi kot v sosednjih obmurskih krajih, vendar sem vselej zvedel nekaj novega, izvirnega, spodbujajočega. Tako je bilo tudi tokrat, ko me je na poti v ta prijazni kraj spremljalo toplo sonce kot da ne bi bil mesec januar.

»Pri nas imamo namesto predsednika sveta krajevne skupnosti petčlansko kolektivno vodstvo, vsak član pa imajo svojo zadolžitev. Čeprav imamo v kraju veliko delavoljnih in sposobnih krajanov, nihče ni hotel prevzeti funkcije predsednika sveta krajevne skupnosti, ki je gotovo zelo zahtevna in odgovorna, zato smo se na predlog KK SZDL odločili za kolektivno vodstvo in zadovoljni smo.« pravi predsednik KK SZDL Dokležovje Boris Kovač, s katerim smo se pogovarjali o delu in življenju krajanov. Da je res tako in da zelo uspešno dela kolektivno vodstvo, kar je gotovo redkost, so pokazale nekatere zadnje akcije, ki so jih izved-

vedajo, da jih brez njihovega lastnega deleža ni mogoče reševati.

V krajevni skupnosti Dokležovje si seveda najbolj želijo, da bi čim prej modernizirali cestno povezavo Bakovci—Melinci, ki je v izredno slabem stanju, nanjo pa so zelo navezani otroci, ki obiskujejo šolo v Bakovcih, in delavci, ki so zaposleni v Murski Soboti. Sicer pa imajo pripravljeno dokumentacijo za gradnjo avtobusne postaje, ki jo bodo začeli graditi v središču vasi, takoj ko bodo za to ugodne vremenske razmere. Ta nalozba je dolg iz prejšnjega referendumskega programa.

Iz sredstev sedanjega samoprispevka pa bodo sofinancirali gradnjo mrliške veže, za katero pripravljajo dokumentacijo, ureditev potoka Nakla, športna igrišča pri osnovni šoli, katere zunanost so lani lepo uredili, rezširitev telefonije in gradnjo društvenih prostorov nogometnega kluba ter gradnjo prizidka pri osnovni šoli v Bakovcih. Gotovo pa naš zapis iz Dokležovja ne bi bil popoln, če ne bi omenili izredno razgibanega kulturnega življenja v tem kraju. Dobro pripravljene kulturne prireditve so tudi dobro obiskane. Sicer pa bodo v tem času v ospredju priprave na volitve, ki so se jih v Dokležovju lotili zelo zavzeto in odgovorno.

Spomnimo samo na nedavni referendum za sprejem občinskega in krajevnega samoprispevka, ki je dal odlične rezultate. Okrog 96 odstotkov volilnih upravičencev je glasovalo za sprejem krajevnega samoprispevka in le en odstotek manj za sprejem občinskega samoprispevka. Kakšno solidarnostno zavest so pokazali krajanje Dokležovja, menda ni potrebno posebej komentirati.

Dokazati so, da so življenjsko zainteresirani za hitrejše reševanje nekaterih zadev, hkrati pa se za-

Feri Maučec

BORIS KOVAČ — predsednik KK SZDL Dokležovje, ki se je po prihodu v kraj pred desetimi leti uspešno vključil v družbenopolitično dogajanje. Zato so mu krajanje tudi zaupali odgovorno funkcijo. Poslovodja Potrošnikove trgovine Les-pohištvo v Beltincih pa najde čas tudi za igranje šaha, brez katerega ne bi mogel. Je mojstrski kandidat in eden najboljših šahistov v Pomurju.

Foto: F. Maučec

BELTINCI

Nov stanovanjski blok

Pred nedavnim je bil v Beltincih zgrajen nov, 16-stanovanjski blok, ki je pomembna pridobitev pri reševanju stanovanjske problematike v tem kraju. Stanovanjski blok je stal okrog 40 milijonov dinarjev, ki so jih prispevale Samoupravna stanovanjska skupnost Murska Sobotica in nekatere delovne organizacije in skupnosti. Največji je delež Beltinke Beltinci, ki je prispevala denar za šest stanovanj, kar kaže, da namenja-jo v tej temeljni organizaciji združenega dela Rašice posebno skrb reševanju stanovanjske problematike zaposlenih. Štiri stanovanja so zgrajena s solidarnostnimi sredstvi Samoupravne stanovanjske skupnosti Murska Sobotica, dve stanovanji pa z denarjem Občinske izobraževalne skupnosti Murska Sobotica. Po eno stanovanje pa so odkupili delovne organizacije Potrošnik, Dimnikar in zdravstveni dom ter posameznik. To je osmi stanovanjski blok v Beltincih.

F. M.

ABC POMURKA, KMETIJSKA ZADRUGA LENDAVALA TZO KMETIJSKA KOOPERACIJA LENDAVALA objavlja

JAVNO DRAŽBO

za prodajo naslednjih osnovnih sredstev:

1. Tovorni avto CSEPEL, izklicna cena 65.000 din
2. Tovorni avto CSEPEL, izklicna cena 30.000 din
3. Avto ZASTAVA, kombi 412 NK, izklicna cena 216.218 din
4. Kamionska prikolica TEHNOSTROJ, izklicna cena 300.000 din (dvoosna)

Javna dražba bo v soboto, 1. 2. 1986, ob 10. uri na dvorišču DE Mlin v Lendavi, Partizanska ul. 113.

Osnovna sredstva za prodajo si zainteresirani lahko ogledajo uro pred začetkom javne dražbe.

Pred začetkom morajo plačati tudi 10-odstotno varščino. Osnovna sredstva prodajamo v takem stanju, v kakršnem bodo na ogled na dan dražbe.

ELEMENT, n. sol. o., GORNJA RADGONA Ljutomerska c. 6

Delovna organizacija Element G. Radgona, Ljutomerska c. 6, proda 28. januarja 1986 ob 9. uri na

javni dražbi

naslednja osnovna sredstva:

1. KOMBI IMV 220, letnik 1977	190.000.—
2. STRUŽNICO — POBEDA, letnik 1968	120.000.—
3. STRUŽNICO — VULKAN	30.000.—
4. KOMPRESOR, letnik 1973	45.000.—
5. TRAKTOR — FERRARI, letnik 1972	38.000.—
6. ENOOSNO TRAKTORSKO PRIKOLICO 5 t letnik 1981	65.000.—
7. Razno opremo za opekarstvo po specifikaciji	

Udeleženci morajo pred dražbo plačati 10-odstotno varščino. Ogled osnovnih sredstev je možen uro pred začetkom dražbe. Prometni davek plača kupec v skladu z zakonskimi predpisi.

sozd lth loške tovarne hladilnikov o. sol. o. lthn kidričeva 66, škofja loka n. sol. o.

Sozd LTH, DO THN Škofja Loka, tozd Vitrina Ljutomer, Kolodvorska 28

objavlja prosta dela in naloge

— RAČUNOVODJA TOZDA

Poleg splošnih in z zakonom določenih pogojev morajo kandidati izpolnjevati še naslednje: — višješolska izobrazba ekonomske smeri, tri leta delovnih izkušenj na podobnem delovnem mestu.

Za objavljena dela združujemo delo za nedoločen čas s polnim delovnim časom in trimesečnim poskusnim delom. Pisne ponudbe z dokazili o šolski izobrazbi in kratkim življenjepisom pošljite v 8 dneh po objavi na naslov: LTH Škofja Loka, tozd Vitrina Ljutomer, Kolodvorska 28. O izbiri bomo kandidate obvestili v 8 dneh po objavi.

TIMA — OSKRBNI CENTER TOZD KLAS, trgovina na drobno MARIBOR Svetozarevska ul. 10

Komisija za delovna razmerja objavlja prosta dela oz. naloge:

— Poslovodja

samopostrežne prodajalne v Radencih

Pogoj: Poslovodska šola in 5 let delovnih izkušenj na podobnih delih in nalogah. Delovno razmerje bomo sklenili za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo pisne vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi na naslov: TIMA — OSKRBNI CENTER, tozd KLAS Maribor, Svetozarevska ul. 10. Prijavljeni kandidati bodo obveščeni o rezultatih objave v 15 dneh po izbiri.

Radijski in televizijski spored od 24. do 30. januarja

PETEK SOBOTA NEDELJA PONEDELJEK TOREK SREDA ČETRTEK

RADIO MURSKA SOBOTA RADIO MURSKA SOBOTA RADIO MURSKA SOBOTA RADIO MURSKA SOBOTA RADIO MURSKA SOBOTA RADIO MURSKA SOBOTA RADIO MURSKA SOBOTA

16.00 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 16.30 — Aktualno v petek, 24. januarja (mladinska oddaja, Kam konec tedna), 18.00 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 19.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.

TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA

ZIMSKI POČITNIŠKI SPORED: 10.40 NERED V NEBEŠKI PALAČI, kitajski film (do 12.20), 17.35 POROČILA. SPORED ZA OTROKE: A 18.25 OBZORNİK LJUBLJANSKEGA OBMOČJA, 18.40 RAČUNALNIŠKI INFORMACIJSKI SISTEMI: Evropski pogled na informacijske sisteme in procese, 3. del izobraževalne nanizanke, 20.00 VOJNA: Poklic vojskovanje, 3. del kanadske dokumentarne serije, 21.00 NE PREZRITE, 21.15 POD KRINKO, 3. del ameriške nanizanke, 22.00 TV DNEVNIK II, 22.10 SIBILA, 2. del ameriškega filma.

TV ZAGREB TV ZAGREB TV ZAGREB TV ZAGREB TV ZAGREB TV ZAGREB TV ZAGREB

Prvi program 8.30 Tv v šoli, 12.30 Dober dan, 14.45 Ponovitve, 16.30 Rock festival, 17.20 Kronika reških občin, 17.45 Otroški spored, 18.15 Družinski magazin, 18.45 Kviz, 19.05 Tv koledar, 19.15 Risanka, 19.30 Dnevnik, 20.00 Vojne vihrje (film), 20.45 Zabavna oddaja, 21.40 Dnevnik, 21.55 Kultura srca.

TV AVSTRIJA TV AVSTRIJA TV AVSTRIJA TV AVSTRIJA TV AVSTRIJA TV AVSTRIJA TV AVSTRIJA

Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 Tv v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 16.30 Spored za otroke in mladi, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Derrick, 21.20 To so bili časi, 22.05 Umetnine.

TV MADŽARSKA TV MADŽARSKA TV MADŽARSKA TV MADŽARSKA TV MADŽARSKA TV MADŽARSKA TV MADŽARSKA

8.30 Ponovitve, 9.45 Poklicna posvetovalnica, 11.25 Košarka, 14.15 Glej, za otroke, 14.45 Za najstnike, 15.30 Plesi: Dunajski valček, 15.50 Urad za stike, 16.20 Srebrni jubilej, 17.25 Objektiv, 18.15 Pravni primeri, 19.30 TV dnevnik, 20.05 Naslednji! Risanka, 20.15 Skrivnost na Antilih, TV film, 21.45 Trenutek resnice; Federico Garcia, 22.50 TV dnevnik.

TV KOPER TV KOPER TV KOPER TV KOPER TV KOPER TV KOPER TV KOPER

14.15 Smučanje — Megeve, Svetovno prvenstvo, 14.15 TV — novice, 14.20 Uboga Klara, 15.00 Film: Zločin Dupre, igrajo: Virna Lizi, Marina Vladi, Umberto Orsini, režija: C. Jaque, 16.40 Snežni planet — reklamna oddaja, 17.15 Košarka — jugoslovansko prvenstvo, 18.30 Zgodbe iz življenja rastiin — dok., 18.55 TV — novice, 19.00 TV film, 19.30 TVD — stičišče, 19.50 Sobota v družini, 20.30 Tosca — opera v treh dejanjih G. Puccinija, 22.00 TVD — vsedanes, 22.10 Tosca, 23.00 Srh nepredvidenega — TV film, 23.30 Zdravnik in pacient — medicinska oddaja

TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA TV LJUBLJANA

8.30 Zimski počitniški spored, 11.40 Vesela dvajseta leta z Laurelom in Hardyem, ameriški film (čb), 13.05 Kje, kam, kako med počitnicami (do 13.00), 17.30 Poročila, 17.35 Ciciban smuča — 2. del, 17.50 Pesmi in zgodbe za vas: Zlata goska, oddaja Tv Zagreb, 18.05 Mit in legende — biblijski miti — stara zaveza: Jobova knjiga, nanižanka Tv Beograd, 18.25 Podravski obzornik, 18.45 Naša pesem — Maribor '84, 20.05 H. Wouk: Vihre vojne, 2. del ameriške nadaljevanke, 21.00 Omizje, 23.00 Poročila.

KLINASTO BRANO IMT, 3-delno, novo, zamenjam za smrekovo hlodovino. Telefon: (069) 74 959. GR-12514

PREKLIC? Preključujem veljavnost hranilne knjžice št. HV 04076-6, izdane pri HKS Gornja Radgona. Ivan

Raduha, Žepovci 61, p. Apače. GR-12517

DELAM IN PRODAJAM ŽEBLIJANKE, prevajam iz nemščine in prepisujem diplomske naloge. Kovačič, Lipovci 148, telefon: 71 193. M-352 IZGUBLJENO!

V sredo, 8. januarja, sem v soboškem parku izgubila krzneni ovrtnik. Poštenega najditelja prosim, da mi ga proti nagradi vrne. Telefon: 23 545. M-356

PREKLIC! Preključujem veljavnost zaključnega spričevala PGŠ Radenci, izdanega leta 1982. Branko Škafar, Bratonci 105, p. Beltinci. M-376

AVTOKLEPARSKO ALI AVTOMEHANIČNO DELAVNIČO VZAMEM V NAJEM. Gaberje 19. M-388 LOKAL V MURSKI SOBOTO ALI BLIŽNJI OKOLICI VZAMEM V NAJEM. Telefon 21 976.

UMRL je stric — ne ni umrl, oči le častne je zaprl, da se po trudu in po boju oddahne v blaženem pokoju. Umrli on ni, med nami duh njegov živi.

ZAHVALA
Tragično je umrl dragi stric

Emil Lucu

iz Adrijanec

Zahvaljujemo se vsem, ki ste ga pospremili na njegovi prerani zadnji poti, mu poklonili vence in cvetje ter nam izrekli sožalje.

Najprisrčnejša hvala kolektivu, njegovim sodelavcem ter govorniku GP Park iz Nove Gorice za poslovilne besede. Posebna hvala prijatelju Kozarju iz Renč za ves trud in požrtvovalnost.

Hvala sosedom, sorodnikom, prijateljem, gasilcem in predstavniku KS za poslovilne besede, g. duhovniku za pogrebni obred, pevcem ter vsem prijateljem in znancem.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!
Boreča, 24. decembra 1985

Žalujoči: Suzana, Marsel in vsi, ki smo ga imeli radi

Če solza bi te obudila, ne bi te gomila krila!

ZAHVALA

Po dolgi in težki bolezni nas je v 64. letu starosti zapustil naš dragi oče, dedek, tast in brat

Franc Zemljič

iz Turnišča

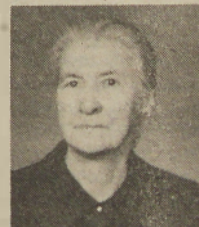
Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, botrini, sosedom, prijateljem, znancem in vsem, ki ste dragega pokojnika pospremili na njegovi zadnji poti, darovali vence, cvetje in za sv. maše, nam pa izrekli sožalje.

Posebna hvala dr. Ivani Kološa in vsemu zdravniškemu osebju internega oddelka bolnišnice v Rakičanu, dr. Ivanu Carju iz Beltincev in medicinski sestri Mariji Mujdriča za nesebično pomoč.

Hvala g. kaplanu za pogrebni obred, pevkam za odpete žalostinke in govornici KS za poslovilne besede.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

ŽALUJOČI: VSI NJEGOVI

ZAHVALA

11. januarja nas je v 71. letu starosti za vedno zapustila naša draga žena, mama, babica in prababica

Helena Geček

iz Čepinec

Najtopleje se zahvaljujemo vsem sorodnikom, dobrim sosedom, botrini, prijateljem in znancem, ki ste drago pokojnico pospremili na njeni zadnji poti, ji darovali vence in šopke, nam izrekli sožalje ter v najtežjih trenutkih pomagali in stali ob strani. Posebna hvala g. duhovniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, tov. Zorki, patronažnima sestrama in vsem iz Ljubljane, ki so jo obiskovali in ji lajšali bolečine.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

Žalujoči: mož Koloman, hčerka Marija z možem Adolfom, vnukinja Jožica in vnukinja Mija z družino

Ne jokajte ob mojem grobu, le tiho k njemu pristopite, spomnite se, kako trpel sem, in večni mir mi zaželite.

ZAHVALA

6. januarja nas je v 66. letu nepričakovano za vedno zapustil dragi mož, oče in dedek

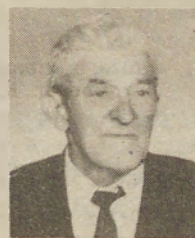
Pavel Balog

iz Motvarjevec 62

Iskrena hvala vsem sorodnikom, dobrim sosedom in znancem, ki so nam v težkih trenutkih pomagali, izrekli sožalje, darovali vence in cvetje ter dragega pokojnika pospremili na njegovi zadnji poti.

Posebna hvala zdravniškemu osebju pljučnega oddelka bolnišnice v Murški Soboti, ki so mu lajšali bolečine, duhovniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke in govorniku KS za poslovilne besede pri odprtem grobu.

Žalujoči: žena Vilma ter sinovi Evgen, Franc in Dezider z družinami

Ljubezen, delo in trpljenje, bilo tvoje je življenje, nam ostali sta praznina in velika holočina.

ZAHVALA

Po krajši bolezni nas je v 77. letu starosti za vedno zapustil naš dragi mož, oče in dedek

Janez Sever

iz Doline

Ob tej boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem za vsestransko pomoč v najtežjih trenutkih.

Hvala vsem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti, darovali vence in šopke, nam pa izrekli sožalje. Prisrčna hvala g. duhovniku in pevcem za pogrebni obred, govornikom Feriju in Marti za poslovilne besede pri odprtem grobu ter sodelavcem Mure toz Oblačila in gasilcem.

Dolina, 5. januarja 1986

Žalujoči: žena Cecilija, Jože z družino, sestra Veronika z družino ter drugo sorodstvo

Kje si ljubi mož in oče, kje tvoj mili je obraz, kje je tvoja skrbna roka, ki skrbela je za nas?

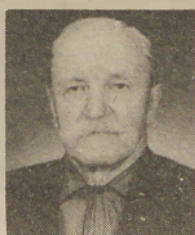
V SPOMIN

Viljemu Rogaču

iz Ižakovc

Mineva leto, odkar si nas dragi mož in oče, tast in stari oče, za vedno zapustil. Hvala vsem, ki se ga spominjate in stojite ob njegovem preranem grobu.

ŽALUJOČI: VSI NJEGOVI, KI SMO GA IMELI RADI

Čeprav tvoj glas se več ne sliši, beseda tvoja v nas živi, povsod te čutimo mi vsi, med nami si.

V SPOMIN

23. januarja mineva boleče leto, odkar nas je zapustil naš dragi oče, dedek in pradedek

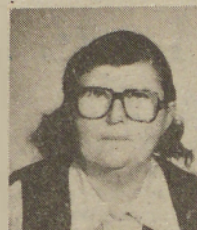
Karel Smodiš

iz Gornje Bistrice

Tiho, skromno, kot si živel, si odšel tja, kjer ni več trpljenja, ne bolečin, le mir, večni mir. Ne priključijo te nazaj ne soize, ne bridka bolečina našega srca. Utihnil je tvoj mili glas, ostalo je tvoje dobro srce, sledovi tvojih pridnih rok in spoznanje, da se nikoli več ne boš vrnil.

Hvala vsem, ki se ga še spominjate!

ŽALUJOČI: VSI, KI SMO TE IMELI RADI

Že leto dni te zemlja krije, na tihem bregu mirno spiš, srce ljubeče več ne bije, in ti se več ne prebudiš.

Boleč je spomin na 25. januar 1985, ko je prenehalo biti pleme in dobro srce naše drage žene, mame, stare mame in sestre

Zite Kerčmar

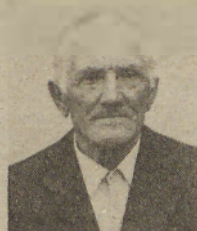
iz Peskovec

Ne mine dan, ne ura brez bolečin in solza. Dom, ki si ga imela tako rada, je ostal prazen, odet v žalost.

Zakaj ti kruta usoda vzame, kar si imel najraje, in te zagrne z osamljenostjo? Ostali so le lepi spomini.

Hvala vsem, ki se ustavite ob njenem grobu, prižgete svečke in položite rože na njen grob.

ŽALUJOČI: VSI TVOJI NAJDRAŽJI

ZAHVALA

30. decembra so v 76. letu starosti omahnile pridne in žuljave roke in se je ustavilo zlato srce mojega moža

Ladislava Voharja

iz Dokležovja

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence in šopke cvetja, nam izrekli sožalje ter sočustvovali z nami.

Prisrčna hvala g. župniku za pogrebni obred in poslovilne besede, pevcem za odpete žalostinke, govorniku KS za poslovilne besede, in Čebelarškemu društvu Beltinci.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

Globoko žalujoči: žena Micka, sestra Micka, sestra Mica, bratje Vanek, Lujzek in Jožek z družinami ter drugo sorodstvo

